

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912.

Andra Kammaren.

Nr 22.

Lördagen den 23 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen yttrade: Jag ber att få meddela kammaren att efter öfverläggning inom talmauskonferensen rörande riksdagsarbetets ordnande under den närmaste tiden beslutats, att arbetsplena komma att hållas i nästa vecka på onsdag och torsdag samt, om så erfordras, på fredag, och att första arbetsplenium efter påsk blir torsdagen den 11 april med början klockan 12 middagen, då gemensamma omröstningar komma att företagas öfver de till dess godkända voteringspropositionerna. Under den mellanliggande tiden komma inga andra ärenden att företagas till afgörande än sådana, som angå voteringspropositioner, skrivelseförslag och dylikt.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet de å kammarens bord hvilande motionerna:

nr 272, af herr *Uddenberg* m. fl., och

nr 273, af herr *Olsson* i Berg.

§ 3.

Efter föredragning bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 22 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 19 och 20.

§ 4.

Föredrogs och lades till handlingarna lagutskottets memorial, nr 29, i anledning af återremiss från Första kammaren af vissa delar af lagutskottets utlåtande, nr 26, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 och 3 §§ i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, lag om utsträckt tillämpning af lagen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne den 25 juni 1909 samt lag om utsträckt tillämpning af lagen om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne den 25 juni 1909.

§ 5.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, som nu föredrogs, blef ånyo bordlagdt.

§ 6.

Ang. tull-
satsen å mjöl
och gryn
af hafre.

Till afgörande förelåg först bevillningsutskottets betänkande, nr 17, i anledning af väckt motion om sänkning af tullsatsen å mjöl och gryn af hafre.

I en inom Första kammaren af herr *Bäckström* väckt motion, nr 11, hvilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade hemställts, att Riksdagen måtte besluta, att tullen å mjöl och gryn af hafre skulle utgöra 1 krona 50 öre för 100 kilogram.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af herr *Bäckströms* förevarande motion, måtte besluta, att rubriken nr 79 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Spannmål:

malen:

- a. gryn af hafre ..... 100 kg. 3 kr. 50 öre.
b. gryn, andra slag; mjöl, alla slag; äfven-
som mjöl af arrowrot och andra vege-
tabilier, ej till annan rubrik hänförligt 100 kg. 6 kr. 50 öre.

Reservationer hade dock afgifvits:

af herrar *Bäckström*, *Eriksson* i Grängesberg, *Christernson* och *Palmstierna*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af herr *Bäckströms* förevarande motion, måtte besluta, att rubriken nr 79 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Spannmål:

malen:

- a. gryn af hafre ..... 100 kg. 1 kr. 50 öre.
b. gryn, andra slag; mjöl, alla slag; äfven-
som mjöl af arrowrot och andra vege-
tabilier, ej till annan rubrik hänförligt 100 kg. 6 kr. 50 öre;

samt af herrar *Kobb* och *Röing* mot vissa delar af utskottets motivering.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Eriksson* i Grängesberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Som herr talmannen och kammaren torde finna, hafva jag och tre andra af utskottets ledamöter icke kunnat biträda den mening, hvartill utskottsmajoriteten kommit i förevarande fråga. Skillnaden är dock icke, kan man säga, af principiell utan fastmer af praktisk betydelse. Frågan gäller i detta fall icke tull- eller frihandel, utan hvilken tullsats, som under nuvarande förhållanden är den lämpligaste. Den nu gällande tullsatsen å ångpreparerade hafregryn är, som bekant, 6 kronor 50 öre för 100 kg. Hvarför tullsatsen är så hög, torde uteslutande bero därpå, att när densamma bestämdes, skref man i tulltaxan: »Gryn alla slag kronor 6: 50». Då hade vi en så liten fabri-

kation af hafregryn i vårt land och konsumtionen syntes så ringa, att det icke fanns någon anledning för bevillningsutskottet och Riksdagen att taga särskild hänsyn till denna artikel. I annat fall skulle tullsatsen icke hafva blifvit 6 kronor 50 öre, ty, såsom vi veta, får hafren, som är råämnet vid hafregryusfabrikationen, importeras tullfritt till vårt land.

Ang. tullsatsen å mjöl och gryn af hafre.

(Forts.)

Nu har emellertid framkommit en motion, hvori begäres en ändring å ifrågavarande tullsats, och ingen inom utskottet har hållit på den nuvarande tullsatsen. Utskottsmajoriteten har stannat vid att föreslå en tullsats å 3 kronor 50 öre, och vi reserverar hafva yrkat bifall till motionärens framställning. Dock hafva vi icke följt honom, då det gällt hafremjöl. Det är därför, att denna artikel i Sverige är så liten importvara; och vidare därför att det möter så betydande svårigheter att kunna skilja hafremjöl från annat mjöl, att vi icke ansett nödigt införa någon särskild tullsats för hafremjöl.

Jag skall be att få ett litet grand kritisera utskottsmajoritetens motivering för sin hemställan om en tullsats å 3 kronor 50 öre. Det första påståendet, utskottsmajoriteten kommer med är, att denna industri har att kämpa med svårigheter, som den öfriga kvarnindustrien icke har. När så utskottsmajoriteten skall försöka förklara, hvori dessa svårigheter bestå, så andrager den några synpunkter, som jag vill något beröra. Den första synpunkten är, att utbytesprocenten vid förmalning af hafre till hafregryn är lägre än hvad den är vid förmalning af hvete till hvetemjöl eller ris till risgryn. I de sistnämnda fallen blir den högre. Nu har enligt mitt förmenande denna utbytesprocent ingen betydelse vid bedömandet af denna fråga i annan mån än om man möjligen skulle antaga, att produktionen vore så stor i vårt land, att affallet icke skulle kunna konsumeras inom landet, utan måste exporteras. Ett dylikt påstående gjordes inom utskottet, men såvidt jag förstår, föreligger för den saken icke någon stor fara. För öfrigt är utbytesprocenten af ingen betydelse, då råvaran importeras tullfritt. Man får komma ihåg, att konkurrenterna i andra länder ha samma låga utbytesprocent, som våra kvarnägare.

Nästa skäl, som utskottet anför för sin mening, är, att produktionskostnaderna äro större inom denna gren af kvarnindustrien än inom öfriga grenar däraf. Ja, detta är alldeles riktigt, men man får ändå icke glömma, att äfven konkurrenterna i andra länder ha stora driftkostnader, fabrikationssättet torde väl vara ungefär enahanda i alla länder inom denna näringsgren.

De väsentligaste skälen för utskottsmajoritetens åsikt komma senare. Det första af dessa är, att för utnyttjande af råvaran måste fabrikanterna vidkännas högst betydliga kostnader i reklamhänseende. Det är sant, att så skett. Den, som rest omkring i vårt land, har helt säkert icke undgått att vid järnvägsstationerna lägga märke till de olika skyltar, som utbjuda hafregryn af märket Axa, Gyllenhammar, m. fl. Och man kan äfven i tidningspressen se, huru producenterna genom olika reklamåtgärder försöka få allmänhetens uppmärksamhet fästad på det ena eller andra fabrikatet. Att detta kostar pengar och mycket pengar, är alldeles sant. Man kan lätt förstå, att sådant får man icke för ingenting. Vi veta, att annonsering är syn-

Ang. tull-
satsen å mjöl
och gryn
af hafre.
(Forts.)

nerligen dyrbar. Huruvida detta reklamsystem tillkommit i det fosterländska syftet att i allmänhet få en större konsumtion af hafregryn, tillåter jag mig betvifa. Jag har den bestämda uppfattningen, att denna reklam tillkommit såsom åtgärder från den ena kvarnägarens sida för att utrota den andra kvarnägarens fabrikat, och den har således tillkommit allenast i rent konkurrenssyfte. Jag vill icke klandra, att den enskilde försöker på alla lofliga sätt göra reklam för sina varor, men jag anser det icke riktigt, att ett sådant förfaringssätt som detta är en anledning, som motiverar högre tullskydd. Jag kan icke inse, att det bör vara högre tullskydd, därför att det är högre reklamkostnader här än inom öfriga delar af kvarnindustrien.

Det nästa skälet är, att vid de stora och vidlyftiga anläggningarna i vårt land hela kapaciteten icke kan utnyttjas, och att man därför måste ha högre tullskydd för att kunna få mera betaldt för sin vara. Jag skall be att ett litet grand få peka på, huru det är ställt inom denna industri. Här hafva vi — såvidt jag kan förstå — ett eklatant bevis för att ett högt tullskydd kan verka till skada. År 1895 höjdes den nu ifrågavarande tullsatsen till 6 kronor 50 öre. Följden häraf har blifvit, att dessa kvarnar nu ha utvidgats till den grad, att de fått en nära dubbelt så stor produktionsförmåga än hvad som behöfdes för tillfredsställandet af landets konsumtion.

Genom det höga tullskyddet och den ökade konsumtionen har den ena stora kvarnanläggningen efter den andra kommit till, i det att nya moderna kvarnar uppbyggts och de gamla kvarnarna moderniserats, så att de fått större produktionsförmåga. Följden är, att vi nu den dag som i dag är kunna säga, att denna förmåga är dubbelt större eller i det närmaste dubbelt större än landets konsumtionsförmåga. Man kan icke — åtminstone har det icke lyckats inom bevillningsutskottet — få fram exakta siffror för hvad våra hafregrynskvarnar kunna producera. Men i ett uttalande, som gjorts från auktoritativt håll, har man fått den uppgiften, att i Sverige för närvarande kan produceras mellan 25 och 30 miljoner kg. hafregryn per år, under det att konsumtionen endast uppgår till 15—18 miljoner kg. Man kan sålunda säga, att produktionsförmågan i det närmaste är dubbel mot konsumtionsförmågan.

Det höga tullskyddet har verkat så, att vi fått flera och större produktionsmöjligheter än landets konsumtion kan bära med däraf följande antingen en för den enskilde kvarnägaren ruinerande konkurrens eller också en kartellbildning, som gör, att den konsumerande allmänheten måste betala för höga priser. Nu har man inom denna industri vid olika tillfällen slagit in på än den ena, än den andra af dessa vägar.

Ett sista skäl slutligen, som här omtalas, är, att man måste ta hänsyn till den konkurrens, som kan bedrivas från främmande länder, och som skall vara synnerligen riskabel och farlig. Såvidt jag kunnat bedöma situationen, måste man säga, att en sådan illojal konkurrens kan förekomma — om den lojala konkurrensen behöfva vi här icke tala. Då uppkommer den stora frågan, huruvida en tullsats skall fastställas med hänsyn till en för ett visst tillfälle uppkommen illojal konkurrens till följd af vissa förhållanden, t. ex. genom dumping från andra länder eller på grund af andra åtgärder. För min del har

jag den bestämda uppfattningen, att så icke bör ske, utan här måste man se till att genom andra lagstiftningsåtgärder reglera detta förhållande. Det skulle föra mig för långt att gå in på den frågan, men jag vill säga, att det förefaller mig, som om lagstiftningen icke skulle behöfva stå maktlös mot ett sådant förfaringsätt, i fall det vore nödvändigt att tillgripa särskilda åtgärder, t. ex. genom automatiskt verkande tilläggstullar eller på annat sätt. Men, såvidt jag förstår, är det uppenbarligen farligt att fastställa en tullsats med hänsyn till eventuellt förekommande dumping från annat land.

Vore det nu så, att hafregrynsindustriidkarne inom landet icke vore sammanslutna i en kartell eller trust, kan denna fråga icke ha så stor betydelse. Då åstadkommer den fria konkurrensen inom landet, att icke hela tullskyddet utnyttjas. Men om återigen industriidkare sammansluta sig till en försäljningskartell af en eller annan form, kan hela tullskyddet utnyttjas, och då kommer man att genom det höga tullskyddet tillskapa en oberättigad förmån för producenterna, då den medger större vinstmöjligheter på konsumenternas bekostnad än som ur andra synpunkter kan vara naturligt.

Jag skall till sist ange hvarför motionären har föreslagit ett tullskydd af 1,50 per 100 kilo, och hvarför vi för vår del icke kunnat biträda kompromissförslaget om 3,50 per 100 kilo. Som vi veta, var det i de gamla bestämmelserna om restitutionsförfarande, som gällde intill föregående års riksdag, bestämdt, att vid tullrestitution t. ex. för risgryn skulle man beräkna, att utbytesprocenten för malningen af ris till risgryn var 75 procent. Går man ut från den beräkningsgrunden, finner man, att beredningen och malningen af ris skulle åtnjuta ett tullskydd af 1,57. Samma blir det ungefär för malning af hvetet till hvetemjöl. Då har motionären ansett, och reservanterna i likhet med honom, att det finnes synnerligen goda skäl att påstå, att icke tullskyddet bör vara högre för hafregrynsförmalningsindustrien än för risgrynsförmalningsindustrien, och jag kan för min del icke — om jag icke vill se på dessa förut nämnda omständigheter, som man kan säga äro mer eller mindre konstruerade — förstå, hvarför det är nödvändigt, att det för hafregrynsförmalningsindustrien skall gälla andra principer i fråga om tullskyddet än för risgrynsförmalningsindustrien. Motionären har föreslagit samma tullskydd för dessa båda industrier. Reservanterna ha för sin del varit med om att biträda detta förslag.

Nu kan man säga, att detta spelar icke så stor roll, om det blir 1,50 eller 3,50, ty tullskyddet kan icke utnyttjas till sin fulla verkan. Ja, under normala förhållanden kan man säga, att så är fallet. När det var konkurrens inom denna industri i Sverige, såsom det exempelvis varit under de två sista åren, kunde det tullskydd, som funnits, endast i mycket ringa grad utnyttjas. Men så blir nog icke förhållandet i en framtid, och icke heller har det varit så under hela den tid, som tullen existerat. Jag skall be, att litet grand få peka på sammanslutningarna inom denna industri. Före 1905 rådde en vild konkurrens inom hafregrynsindustrien, men detta år sammanslöto sig hafregrynskvarnarna till en försäljningskartell, hvilken ägde bestånd ända till år 1909 eller kanske det var i början af år 1910. Denna försäljningskartell omfattade samtliga större kvarnar i Sverige, och

Ang. tullsatsen å mjöl och gryn af hafre.

(Forts.)

*Ang. tull-
satsen & mjöl
och gryn
af hafre.*
(Forts.)

de kunde då bestämma priset i skydd af tullen. Det blef sålunda ett synnerligen godt utbyte denna tid för kvarnarna, då icke någon nämnvärd konkurrens inom landet kunde befaras. Det har sagts mig — och jag har icke hört det från något annat håll bestridas — att under denna tid ha kvarnarna haft mycket god vinst. Men 1909 blef det en ny kvarn, Stockeby utanför Göteborg, hvilken tillverkade hafregrynspreparatet *Axa*, som vi så ofta se affischer om. För att få ut detta preparat i marknaden måste fabriken naturligtvis ställa till en kolossal reklam och konkurrens, ty det är ju svårt att arbeta in ett nytt hafregrynspreparat i marknaden. Följden blef den, att försäljningskartellen sprack, och det har sålunda varit vild konkurrens på detta område under de två sista åren med därutaf följande prisfall. Nu kan denna vilda konkurrens icke fortsätta, ty då skulle naturligtvis följden bli den, att några kvarnar skulle gå under. Emellertid har man nu i slutet på föregående år lyckats få till stånd en ny sammanslutning af samtliga större kvarnar i vårt land. Denna sammanslutning har ännu icke tagit annan form än af en prisöfverenskommelse, men som vi veta af sammanslutningarna i Sverige och i andra länder har utvecklingsgången i detta hänseende inom denna såväl som inom andra industrier varit den, att det först blir en dylik sammanslutning af mera löslig natur, därefter en allmän försäljningskartell af mer eller mindre stabil karaktär och därefter verkliga trustar, där alla bolag sammansluta sig till ett enda, antingen genom att aktiemajoriteten i de andra bolagen öfvertages af ett bolag eller på annat sätt. Nu har jag den bestämda uppfattningen, att utvecklingen kommer att gå precis på samma sätt inom denna näringsgren som inom andra näringsgrenar. Det är här fråga om en industri, som kräver stort anläggningsskapital, där sålunda möjligheten af större konkurrens från små företag är utesluten, och därför tala alla skäl för att utvecklingen här blir precis densamma som inom andra storindustriella näringsgrenar i vårt land. Nu ber jag inom parentes få säga, att, såvidt jag förmår bedöma saken, så är denna utveckling icke något att beklaga; jag anser för öfrigt, att det är en högre form för produktiv verksamhet, och nationalekonomiskt sedt finnes det ingen anledning att bekämpa sådana sammanslutningar; det finnes mycket goda skäl, som tala för, att de äro för landet nyttiga. Men då är det också statsmakternas plikt att se till, att sammanslutningarna hållas inom vederbörliga gränser, så att icke genom sammanslutningens makt konsumenterna beskattas på otillbörligt sätt. Det bästa sätt, som det härvid kan vara tal om att använda, och det enda effektiva sättet är, såvidt jag förstär, att sänka tullen, att släppa ut fabrikatet i konkurrens med de utländska fabrikaten. Det är en högre form af produktion, som är nationalekonomiskt berättigad och som gör, att konkurrensen lyftes från att röra sig uteslutande inom landet till utlandet. Men man förstår, att, när samtliga producenter inom ett produktionsområde sammanslutas till en försäljningskartell, så kan tullskyddet utnyttjas till dess yttersta gräns. Vi ha förut haft att göra med sådana fall i Riksdagen och komma att inom en snar framtid behandla andra. Man kan säga, att denna industri icke kunnat tills dato utnyttja tullskyddet, kanske icke ens någon väsentlig del däraf, och då måste man å andra sidan inse, att

i framtiden, när samtliga producenter äro sammanslutna, komma de att utnyttja tullskyddet fullt och helt till sista öret. Under sådana omständigheter är det för statsmakterna en tvingande plikt att se till, att icke tullskyddet sättes för högt.

Det är dessa synpunkter på frågan, som gjort, att vi reservanter ej velat biträda utskottsmajoritetens mening om ett tullskydd af 3 kronor 50 öre. Det resonemang, som ligger till grund för yrkandet härutinnan, är, att detta skall utgöra en öfvergångsform och att man sedan möjligen bör sätta ned tullsatsen ytterligare; den föreslagna siffran 3,50 vore sålunda att betrakta som en försökssiffra. Detta ha vi emellertid ej velat vara med om, utan vi ha sagt, att man icke bör sätta tullen högre än i fråga om andra kvarnindustriens produkter här i landet, och vi ha ansett en sålunda beräknad tullsats vara fullt tillräcklig äfven i fråga om hafregryn.

Så ber jag till sist att få påpeka ännu en sak. Man har sagt, att den nu behandlade industrien i vårt land är svag och famlande, det har sagts från flera håll. Jag undrar dock, om det verkligen förhåller sig så. Producenterna bestå af större kvarnar, visserligen också en och annan mindre, men dessa äro så små, att de icke kunna sägas inverka på produktionen; importen till landet är lika med noll. Den var nämligen 1910 14,000 kg.; och när förbrukningen uppgår till 18 miljoner kg., så är det lätt att inse, att 14,000 kg. ha rakt ingen betydelse. Det importeras några högt stående kvalitetssorter. märken, som blifvit inarbetade af skottländska eller amerikanska fabriker. Men exporten har utvecklats på ett synnerligen glädjande sätt; 1909 uppgick den till 972,000 kg., 1910 var den i rundt tal $1\frac{1}{2}$ miljon kg. och 1911 hade den ökats till i rundt tal 3 miljoner kg. Exporten från Sverige är sålunda, kan man säga, ungefär lika stor som hela konsumtionen i ett af våra grannländer, och när exporten är så stor och importen är ingen, då måste man säga, att dessa kvarnar ha en mycket stark ryggrad och befinna sig i rask tillväxt — något, som det ju förvisso ej är anledning att beklaga, utan tvärtom bör hälsas med tillfredsställelse. Men då är det å andra sidan ej heller anledning att klaga öfver, att de ha det så svårt.

Nu kan man beträffande den utländska konkurrensen framhålla de lägre priser från utlandet, som vid vissa tillfällen skulle kunna bjudas, men då ber jag att få säga, att detta har en mycket liten betydelse, därför att hafregryn är ett preparat, i fråga om hvilket konsumenten gärna ser på kvalitén och icke gärna vill köpa en underlägsen vara, äfven om den ställer sig billigare. Och vi måste säga oss — detta är från alla håll påvisadt och från intet bestridt — att hafregrynsfabrikaten i Sverige äro bland de bästa, som något land kan frambringa — möjligt är, att i Skottland kan frambringas ett eller annat preparat som är bättre, eller åtminstone anses bättre. När det gått så långt, att det svenska preparatet kommit in på Berlins marknad trots det höga tullskyddet i Tyskland, måste man säga, att våra kvarnägare lyckats väl, och därför äro de all heder värda. Men under sådana omständigheter måste man också säga, att de utländska fabrikaten icke äro att frukta i konkurrenshänseende, då det som sagdt här är fråga om en vara, af hvilken allmänheten gärna ser, att den får de

Ang. tull-
satsen å mjöl
och gryn
af hafre.
(Forts.)

Ang. tull-
satsen å mjöl
och gryn
af hafre.
(Forts.)

Yppersta fabrikat, som finnas att få. Således om det också kan vara en prisskillnad på ett eller annat öre mellan de högre och lägre stående fabrikaten, föredraga konsumenterna i regel och nästan undantagslöst det högre fabrikatet trots dess något högre kostnad.

Med stöd af hvad jag sålunda yttrat, skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till vår reservation.

Vidare anförde

Herr Röing: Herr talman, mina herrar! Jag är öfvertygad om att, hvilken tullpolitisk åsikt man än må hysa och vare sig man ser dessa spörsmål ur den konsumerande allmänhetens eller den producerande hafregrynsindustriens synpunkt, så måste man vara den ärade motionären tacksam för, att han i den föreliggande motionen bragt fram frågan om tulluedsättning å hafregryn.

Lika enhälligt, som bevillningsutskottet efter en ingående diskussion var, att ingen förändring ägt rum efter år 1895 rörande produktionen och konsumtionen af hafremjöl, hvilket föranlett bevillningsutskottet att fullkomligt enhälligt — således inklusive motionären — yrka afslag å framställningen i denna punkt, lika enhälligt har bevillningsutskottet uttalat sig för en betydande nedsättning af tullen å hafregryn, emedan såväl produktionen som konsumtionen af hafregryn nu är så helt annorlunda mot år 1895, när den nu utgående tullsatsen å hafregryn fastställdes af Riksdagen. Då hade vi här i landet endast en högst obetydlig tillverkning af denna artikel. Den ringa kvantitet råvara, hafre, som då användes af denna industri, kunde industrien erhålla inom landet. Numera ha vi däremot en högst betydande produktion och en stor konsumtion af hafregryn. Men den svenska industrien nödgas tyvärr numera importera utländsk vara för att framställa sitt fabrikat. Jag skall endast lämna ett par siffror för att därmed visa, hur helt annorlunda förhållandena nu äro emot 1895. År 1895 hade vi en import af hafre, som uppgick till i rundt tal 3 miljoner kilogram, och samma år utgjorde exporten icke mindre än 75 miljoner kilogram i rundt tal; 1910, det sista år, för hvilket vi ha någon officiell statistik, har importen ökats från 3 miljoner kilogram till 110¹/₂ miljoner kilogram med ett värde af 11,609,203 kronor, medan däremot exporten minskats från 75 miljoner kilogram till 2¹/₂ miljoner kilogram, eller med andra ord: 1895 öfversteg *exporten* importen med 73 miljoner kilogram, 1910 öfversteg *importen* exporten med 108 miljoner kilogram, allt i runda tal. Detta förhållande inverkar i hög grad på den inhemska hafregrynsindustrien, då denna industri därigenom nödgas importera sin råvara, och därvid spelar, i motsats till hvad den siste ärade talaren framhöll, utbytesprocenten en högst betydande roll. Då den utländska fabrikanten exporterar sin vara till Sverige — det är i allmänhet fråga om tyska eller amerikanska gryn, och vi kunna låta en kalkyl här afse den tyska varan — när, säger jag, den tyska fabrikanten exporterar till Sverige sin vara, betalar han i frakt, låt oss säga, 10 kronor pr ton för den förädlade varan, hafregrynen. Då den svenska fabrikanten importerar råvaran, hafren, som ger endast ett så lågt utbyte som 48 %, nödgas han äfven

för affallet betala frakt, en frakt, som för honom utgör det dubbla fraktkbeloppet, enär det åtgår öfver 2,000 kilogram hafre för att framställa 1,000 kilogram hafregryn. Redan detta spelar för den svenska fabrikanten en stor roll, och redan härigenom sättes han i sämre ställning än den tyska fabrikanten, en ställning, hvilken ytterligare försämras därigenom, att den svenska fabrikanten för affallet, som uppgår till i rundt tal 42 % och som är jämförelsevis värdelöst eller åtminstone, för att icke använda något öfverord, har ett jämförelsevis ringa handelsvärde, här i landet erhåller ett vida lägre pris än den tyska fabrikanten i sitt hemland erhåller, emedan vi här i Sverige ha tullfrihet å våra fodervaror, då däremot i Tyskland vissa fodervaror, som importerats, äro åsatta en rätt betydande tullsats, hvilket förorsakar, att den tyska fabrikanten för sitt affall erhåller ett vida högre pris än den svenska och därigenom är i tillfälle att vid export sälja den förädlade varan till vida lägre pris än den svenska fabrikanten och ändå ha förtjänst å försäljningen.

Detta är två tungt vägande skäl till förmån för att man *åtminstone under nuvarande förhållanden* nödgas åsätta denna vara ett högre tullskydd än vissa andra af kvarnindustriens alster, och man måste räkna med de nuvarande förhållandena, när man skall fastställa en ny tullsats å en inom landet tillverkad vara. För öfrigt får jag påpeka, att de svenska hafregrynskvarnarnas kapacitet icke på långt när har utnyttjats, emedan konsumtionen ännu är för ringa, hvilket förorsakar, att produktionskostnaderna för de svenska kvarnarna, pr 100 kilogram räknadt, ställa sig vida högre än i utlandet, där kvarnindustrien fullt ut kan utnyttja kvarnarnas kapacitet.

Jag tror således, mina herrar, att bevillningsutskottets majoritet har att anföra rätt tungt vägande skäl till förmån för sitt yrkande, speciellt som utskottet sökt bedöma förhållandena, sådana de *nu* faktiskt äro här i landet. Därmed är det naturligtvis icke sagdt, att man icke, då förhållandena ändra sig, kan gå vidare och nedsätta denna tullsats ganska betydligt. Men vi ha ansett försiktigheten bjuda att för närvarande icke ta steget längre än vi ha föreslagit, ett steg, som innebär, att den nu utgående tullsatsen sänkes cirka 50 %, då däremot de fyra socialdemokratiska ledamöterna af utskottet ansett, att man bör gå så långt i sänkning af tullsatsen som bortåt 80 %.

Jag kan icke dela den uppfattningen, som uttalades af den siste ärade talaren och som äfven framkommer i reservationen, när han säger, att hafregrynsindustrien skulle erhålla samma tullskydd, om man toge reservationen, som den öfriga kvarnindustrien åtnjuter. Så är ej förhållandet. Det är alldeles riktigt, att risgrynskvarnarna ha ett tullskydd af 1 krona 57 öre pr 100 kilogram. Vi känna äfven alla till, att utbytesprocenten vid hvetemjölstillverkningen är 75 %, och att denna industri således har ett tullskydd af 1 krona 50 öre pr 100 kilogram. Men 133 kilogram hafre ge icke vid tillverkningen 100 kilogram hafregryn, utan man behöfver mer än 200 kilogram hafre för att framställa 100 kilogram hafregryn. Skulle denna industri erhålla ett tullskydd, som står i det förhållande, som reservanterna önska, till den öfriga kvarnindustriens alster, så skulle tullsatsen för denna vara sättas till ett belopp af 2 kronor 45 öre.

Ang. tullsatsen å mjöl och gryn af hafre.
(Forts.)

*Ang. tull-
satsen å mjöl
och gryn
af hafre.*
(Forts.)

Jag anser dock, att man icke får se denna fråga, som de ärade reservanterna gjort, då de såsom hufvudskäl för sin ståndpunkt gentemot majoritetens framhålla, att de önska »en tullsats af något mer definitiv karaktär, d. v. s. som är bättre afvägd i förhållande till det tullskydd andra kvarnindustriens produkter åtnjuta, och som således kan påräknas få vara orubbad, intill dess en allmän sänkning af tullskyddet för kvarnindustrien äger rum». Jag kan för min del icke acceptera en sådan ståndpunkt. Jag inser till fullo, att hänsyn måste tagas till huruvida man har en protektionistisk tulltaxa eller icke, och när vi nu här i landet ha en protektionistisk sådan, få vi litet hvar vara med om tullar, som vi eljest icke gärna skulle godkänna. Men det gäller i den föreliggande frågan liksom vid tullagstiftningen i öfrigt att undersöka förhållandena för hvarje vara äfven inom samma bransch och noga se till, huruvida icke vissa alster af kvarnindustrien kunna vara tullfria och andra däremot böra åsättas en lägre eller högre tull än kvarnindustriens öfriga alster, och det är på grund af nyss angifna skäl, som jag ansett denna artikel böra tillsvidare åsättas en högre tullsats än t. ex. risgryn och därför gifvit min röst inom bevillningsutskottet till förman för majoritetens förslag. Jag ber, herr talman, på denna grund att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Palmstierna: Herr talman! När man genomläser detta bevillningsutskottets betänkande, förmodar jag, att åtskilliga af kammarens ledamöter i likhet med mig gripas af en stilla undran öfver uen svartmålning, som onekligen där framträder. Och det förefaller mig, som om själfva denna metod att måla näppeligen är fullt befogad, då utskottet själf är med om en nedsättning af tullen från 6,50 till 3,50 kronor. Sannolikt har väl framställningen, hur objektivt man sökt göra den, likväl präglats däraf, att man ansett sig böra taga afstånd från den reservation, som framkommit. När nu kammaren emellertid skall taga ställning till frågan, tror jag, att det är skäl i att fullt klagöra för sig, huru utvecklingen inom hela den förevarande industrien varit.

Som åtskilliga väl torde känna till, började denna industri uppstå för ungefär 12 år sedan, och så kommo hafregrynspreparaten snabbt i ropet, och såsom alltid plägar ske här i landet, så fort en uppfinning kommer i ropet, kastade sig kapitalen in i företagen, det uppstod stark konkurrens, man underbjöd hvarandra, och slutligen stoppade den ena kvarnen efter den andra, och äfven en kvarn, som ansågs tämligen stabil, gick omkull. Efter den betan gick det precis som det under liknande förhållanden gått inom flertalet näringsgrenar, nämligen att företagen sammanslöto sig. Detta skedde första gången år 1905, då samtliga större fabrikanter ingingo i en sammanslutning, med påföljd att priset ögonblickligen steg med 2 kronor pr 100 kg. Enligt hvad en framstående fackman i Göteborg meddelat, hade också under denna sammanslutnings tid respektive fabriker ganska afsevärd vinst. Kvarnarnas kapacitet var 25 miljoner kg., men konsumtionen uppgick då inom landet till endast mellan 8 och 9 miljoner kg., den var emellertid i stigande. Då priset steg och vinstmöjligheterna ökades, uppstod återigen tanken på att skapa nya kvarnar, och så startades Stockebye

kvarn i Göteborg. Denna kvarn sökte genast underbjuda kartellen. Den tog 2 öre lägre pris per kg. och införde prisfallsgaranti i leveranskontrakten. Därigenom drog Stockebye kvarn till sig en stor del af den kundkrets, som kartellen haft. Det ledde till en våldsam konkurrens, och en prisreduktion inträdde å 5 kronor per 100 kg. Prissänkningen har varat 1910 och en del af 1911. Sammanslutningen går nu åter ihop, och prisen stiga till samma nivå, som de hade år 1909, och vi kunna vara fullt öfvertygade om att, såsom herr Bernhard Eriksson påpekade, den normala utvecklingens gång ter sig på samma sätt här som inom andra industrier, d. v. s. att efter en tid kommer ur priskonventioner och kartellbildningar trusten att naturligt framträda, och jag instämmer med herr Bernhard Eriksson däri, att det sannerligen är en lycka att vi få en trust i stället för kartellen. För produktionen själf innebär det ett ekonomiskt framsteg, som vi böra drifva till att bli äfven ett verkligt *socialt* framsteg.

Ang. tullsänksatsen å mjöl och gryn af hafre.
(Forts.)

Vi fråga oss här, om utskottet i sin framställning af hafregrynsindustriens läge har fog för hvad det säger. Nederst å sid. 2 talas det om, att denna industri »haft och alltjämt har att kämpa med svårigheter och därför icke i allmänhet kunnat nå den trygga ställning, som i stort sedt utmärker öfriga inhemska kvarnindustrier». Är detta ett rätt uttalande? Jag tror, att kammarens ledamöter känna till, att inom denna industri läget är sådant, att ett *generellt* uttalande af denna beskaffenhet icke är berättigadt. Här finnas vissa stora, synnerligen välsituerade kvarnar, det finnes återigen andra, som icke äro lika välsituerade. Jag frågar: skall tullagstiftningen uppbära de sämsta kvarnarna, de som kunnat sköta sig minst väl, minst följa med de tekniska framstegen, kan man anse detta vara en rätt hushållning med kapital och arbete inom landet? Och framförallt: är detta en rätt bild af industriens nuvarande läge? Om kammarens ledamöter taga i betraktande, att ifrån det konsumtionen var mellan 8 och 9 miljoner kg. år 1905, den nu kanske är dubbelt så stor, måste vi säga oss, att detta är en synnerligen snabb utveckling af vinstmöjligheterna för denna industri. När dessutom, på sätt jag nyss skildrade, det sker nya kapitalplaceringar, och kapitalet i allmänhet icke söker sig till industrigrenar, där ej vinstmöjligheter vinka, visar detta mera åskådligt, hurudant läget är inom denna bransch. Vidare pågår en export af vår kvarnindustris alster till såväl Finland som Danmark, och herr Bernhard Eriksson talade ju om, hurusom till all lycka kvaliteten på våra varor är sådan, att de med fördel kunna konkurrera på den utländska marknaden. Det finnes ju, kan man säga, en särskild ångbåtslinje, som befördrar ifrågavarande varor från Sverige till vissa utländska hamnar. Jag får därför säga, att den svartmålning, som här framställt, då det säges, att hafregrynsindustrien i jämförelse med öfriga inhemska kvarnindustrier befinner sig i ett rätt bekymmersamt läge, ingalunda är riktig. När vi ha förmåga till export och dumping på den utländska marknaden, kan man ej säga, att vi icke kunna värna oss mot den utländska konkurrensen.

Då nu utskottet här framlägger de skäl, hvarför det anser, att vi behöfva ett tullskydd af kronor 3,50 per kg., och betecknar detta som en *tullsänkning*, bör kammaren fullt klargöra för sig, att det här endast *formellt* taget är en tullsänkning. I *realiteten* betyder det

Ang. tull-
satsen & mjöl
och gryn
af hafre.
(Forts.)

att bestämma en tullsats för denna industri, därför att hittills torde man kunna säga, att tullen å 6,50 kronor icke kunnat fullt utnyttjas, och detta torde näppeligen ens ha kunnat bli fallet med en tull å 3,50 kronor. Åtminstone har detta uppgifvits af fackmän, men jag vill gärna erkänna, att siffran är ganska svår att noggrant kontrollera. Dock, när det är så, att man skall fixera en tullsats — och det är därför, som också kammaren uppmärksammar, att frågan är af större betydelse, än den eljest skulle vara — då frågar man sig helt naturligt, huru denna siffra af 3,50 kronor kommit till. Den föregående ärade talaren ansåg, att den grundade sig på synnerligen tungt vägande skäl, såsom jag tror, att hans ord föllö. För min del har jag icke kunnat finna annat än att dessa tungt vägande skäl äro de vanliga i en kompromiss inom ett utskott — det sakliga underlaget är icke något annat än dragkampen i en sådan kompromiss. Det finnes emellertid några uttalanden i hvarje fall, som ha till syfte att stödja en tullsänkning, som icke går så långt som vår, ehuru fixerandet af siffran 3,50 näppeligen kan stödjas med dessa skäl.

Det första skälet gäller utbytesprocenten. Men hur är det med tullagstiftningen? Denna afser ju icke att afmäta tullarna med hänsyn till industrierna inom landet, utan den afser den utländska konkurrensen. Likväl står det i utskottets betänkande, att »utbytesprocenten af hafre, som lär uppgå till omkring 48 procent, är betydligt lägre än af öfriga slag af spannmål». Jag svarar, att vi icke ha att göra med den saken, när vi skola afmäta tullen. Vi ha icke att jämföra hafregryn med öfriga slag af spannmål för det ändamålet, utan endast att tänka på förhållandena inom motsvarande utländska industri. Emellertid, om man vill af helt andra skäl än rent tullpolitiska afväga och jämföra utbytesprocenten, vill jag gärna erkänna, att man skulle kunna så att säga i »rättvisans» nanin inom hela spannmålsindustrien afväga densamma, men det hänsyftar icke direkt på det skydd, som man vill uppnå med tullpolitiken. Det är således en motivering af annat slag man i så fall skall anföra.

Ser man på hvad utskottet i fortsättningen säger, måste jag till min stora ledsnad konstatera, att min ärade vän på göteborgsbänken tyvärr icke, och jag förstår näppeligen orsaken, yrkat bifall till den reservation, som han dock står antecknad för här. Åtminstone hade jag hoppats att få ge den ärade föregående talaren den vänliga lyckönskan, att han uti denna punkt, där det gäller dumping, icke biträder utskottets motivering. Ty det må jag säga, att det är en rätt allvarlig sak, när utskottet framkastar den tanken, att tullskyddet, det ordinarie tullskyddet, inom landet skall krävas till värn mot dumping. Jag har sökt något följa hvad som förut skett inom tullagstiftningen, och möjligen herr Vennersten jäfvar mig, men jag tror dock, att det är första gången, som det mera bestämdt framhålles, att ett *ordinarie* tullskydd inom landet skall krävas mot dumping. Jag tror, att det är ganska farligt att fastslå detta, och två, tyvärr endast två, af de liberala ledamöterna inom utskottet opponerade sig äfven mot denna punkt, när frågan var före. Emot dumping tror jag, att det blir nödvändigt att använda alldeles särskilda åtgärder. Det gäller därför t. ex. att få till stånd en tilläggstull, ungefär af sådant slag

som i Kanada infördes på sin tid, nämligen att, därest priset för importören var väsentligen lägre än i industriens hemland, det bestämdes en tilläggstull, som dock ej fick öfverstiga halfva det ordinarie tullbeloppet. Någoting i den riktningen eller med andra ord en särskild tullagstiftning blir behöflig vid sidan af den ordinarie. Ty om vi här skulle börja på att som motiv för de ordinarie tullarna uppställa dumping, vill jag säga, att då komma också de liberala ledamöterna att drifva vår lagstiftande församling in på vägar, där näppeligen tullindringen blir det väsentliga.

Nu har också utskottet i sin framställning här, hvilket äfven den föregående talarens anförande tydligt gaf vid handen, icke bestämdt velat säga, att här förelåg en kompromiss mellan högern och större delen af liberalerna inom utskottet, men det förefaller mig likväl, som om, därest man skulle utgå från det resonemang, som herr Röing nyss dref, nämligen att utbytesprocenten hade en verklig betydelse, icke, som jag säger, ur tullpolitisk synpunkt, men för att bereda en viss rättvisa i förhållande till öfriga grenar inom kvarnindustrien, dock vår siffra 1,50 ligger betydligt närmare den ståndpunkten än 3,50. Det är nog så, som herr Röing säger, att siffran är något lägre än för öfriga grenar af kvarnindustrien, men jag vill dock betona, att om man studerar den bevillningstaxerade inkomsten per arbetare inom kvarnindustrien, så ha vi en norm, som visar, att denna industri är särdeles väl gynnad inom vårt land. När vi därför nu skola fixera en tullsats för hafregrynsindustrien, böra vi åtminstone icke sätta den betydligt högre än för öfriga grenar af kvarnindustrien, hvilket siffran 3,50 innebär, utan vi böra sätta den om möjligt lägre, och då nalkas vi den siffra 1,50, som vi tecknat i reservationen.

Slutligen vill jag rikta en vädjan till kammaren. Här är det nu så, att vi skola fixera en tullsats. Men märk väl, under de senaste 10 åren har, såsom den officiella statistiken utvisar, inom vårt land inträffat en dyrtid, så att hushållsbudgeten inom en normal arbetarfamilj stegrats med mellan 13 och 14 procent. Billigare föda måste införskrifvas på programmet för oss alla. Ett gemensamt arbete för att förbilliga födan inom landet, det är det väsentliga för hela vår ekonomiska utveckling. Och särskildt skulle jag vilja betona hvad Norrland beträffar, att dit importerats 98 procent af hvad som behöfves för brödfödan. Norrlands framtid, såvidt jag kunnat studera Norrlands ekonomiska problem, hänger i mycket på möjligheten att skaffa billig mat uppe i dessa bygder.

Herr talman, icke minst med hänsyn till de skäl, som nu framförts, böra vi om möjligt pressa ned siffran så, att, när nu en konsolidering sker af industrien, och under förmodan, att ett utnyttjande af hela tullskyddet inträffar, det likväl icke bör utnyttjas till siffran 3,50 utan endast till 1,50, och ber jag att på grund af hvad jag nu anfört få yrka bifall till reservationen.

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Ehuru jag icke varit i tillfälle att deltaga i ärendets behandling inom afdelningen och därför icke är så inne i frågan som en del af de herrar, som där

Ang. tullsatsen å mjöl och gryn af hafre.
(Forts.)

Ang. tullsatsen å mjöl och gryn af hafre.
(Forts.)

arbetat, ber jag att något litet få bemöta de skäl, som anförts för en tull af 1,50 kronor.

Om man då utgår från reservationen, finner man, att reservanterna anförda som skäl för införande af denna tullsats, att densamma är bättre afvägd i förhållande till det skydd, som för öfriga kvarnindustriens produkter ifrågakommer, än den af utskottet föreslagna. Nu är det ju ytterligt svårt att bestämma, huruvida en tullsats är väl afvägd eller ej. I regel får man nog icke besked i den frågan, förrän en tullsats verkat en längre tid och man då finner, huruvida industrien kunnat gå framåt eller gått tillbaka.

Jag skall nu be att få göra några påpekanden rörande hafregrynsindustrien. Som alla veta är tillverkningen af hafregryn jämförelsevis liten i förhållande till hela kvarnindustrien i landet — tillverkningens belopp i penningar och dess mängd förefalla vid en sådan jämförelse ganska ringa. Man finner emellertid, att denna tillverkning här i landet gått framåt på ett synnerligen vackert sätt. Åren 1896—1900 var genomsnittstillverkningen per år $2\frac{3}{4}$ miljoner kg., åren 1901—1905 $6\frac{1}{2}$ miljoner kg., år 1908 $11\frac{3}{4}$ miljoner kg. samt år 1909 13 miljoner kg. Detta är den sista siffra, som är tillgänglig i statistiken. Emellertid upplysa fackmän om, att utvecklingen fortgår i samma vackra stigande skala, som jag här påvisat. Om man säger, att detta visar, hur rikligt tullskyddet varit, får man icke glömma det förhållande jag nyss påpekade, nämligen, att det här i alla fall gäller en produktion, som är jämförelsevis obetydlig i förhållande till kvarnindustriens öfriga tillverkningar.

Jag skall göra en enda jämförelse just med anledning af herrar reservanters påpekande af, att tullskyddet för öfriga kvarnindustriens produkter är högre än behöfligt, hvilket de taga till utgångspunkt vid bedömning af tullsatsen 1,50 kronor för hafregryn. Hur är det i själfva verket? Ja, herrarna kunna själfva se af statistiken, att för rågsikt, som skulle vara en af den öfriga kvarnindustriens väsentligaste produkter, har importen, som år 1907 uppgick till 1 miljon kg., 1908 stigit till 4,3 miljoner kg., 1909 till $12\frac{1}{2}$ miljoner kg. och 1910 till 19,2 miljoner kg. Det har visserligen blifvit en stark återgång till 3,7 miljoner under senaste året, men detta har berott på missväxt å potatis och foderväxter i Europa och de förhållanden, som torkan åstadkommit och hvilka jag icke behöfver närmare utveckla, emedan de torde vara alla väl bekanta. Det förefaller mig, som om man häraf kunde draga den slutsatsen, att det ingalunda är bevisadt, att tullskyddet för den öfriga kvarnindustriens produkter är för högt tillmätt. Ja, jag vågar påstå, att dessa siffror visa, att så icke är förhållandet.

Nu har man emellertid sagt, att vår hafregrynsindustri utvecklats sig så väl, att den tål vid en ganska betydande nedprutning af tullen. Så har också utskottet resonerat, men det har icke vågat gå så långt som till en tullsats af 1,50 kronor. Jag vill nu fråga de herrar, som reflekterat ingående öfver tullar och deras förhållande till varuvärdet, huruvida man kan antaga, att en tull, som utgör endast 6 å 7 procent af varuvärdet, skulle hädanefter kunna vara tillräcklig för hafregrynsindustrien. Vi veta ju, efter hvad herr Röing meddelade, att det går

åt minst 200 kg. hafre för att producera 100 kg. hafregryn. Antag att vi hade en tull på 1,50 kronor: det behöfdes icke mera än en fluktuation i hafrepriset på 75 öre per 100 kg. för att förtaga verkan af detta tullskydd, därest den utländska konkurrensen vid viss tidpunkt lyckades förvärfva råvaran till billigare pris. Då skulle vår hafregrynsindustri vara i samma läge, som om den icke ägde något tullskydd. Därför böra vi icke sätta tullsatsen så lågt som till 6 à 7 procent af varuvärdet för den produkt, som det här är fråga om, och herrarna behöfva blott undersöka, huru det förhåller sig med öfriga tullar i vårt land och i andra länder, där tullskyddssystemet är infördt, för att finna, att så låga tullsatsar som 6 à 7 procent af varuvärdet icke äro tillräckliga för att under de ogynnsamma förhållanden, där skyddet är afsedt att verka, kunna skydda industrien.

Ang. tullsatsen & mjöl och gryn af hafre.
(Forts.)

Jag skulle nu bemöta en hel del invändningar, som gjorts mot utskottets motivering eller eljest, men jag vågar icke taga kammarens tid så starkt i anspråk. Jag vill därför blott vända mig mot sista delen af den föregående talarens anförande. Han klagade öfver dyrtiden här i vårt land, och jag är den förste att erkänna, att det skulle vara synnerligen lyckligt, om man kunde råda bot på de missförhållanden, som i detta afseende existera, men jag behöfver blott erinra om, hvad jag nyss anförde, den svåra torka och den missväxt, som drabbat större delen af Europa, för att man skall förstå, att anledningarna till prisförhöjningen å viktiga lifsmedel äro af så generell art, att de icke äga samband med tullskyddet. Och för att gå vidare skulle jag kunna åberopa en utredning af professor Ashley i England, som är synnerligen omfattande, och hvari framläggas siffror, som visa, att denna dyrtidsföreteelse är generell. Och äfven om den i någon mån kan påverkas af tullpolitiken i olika länder, så äro dock i hufvudsak afgörande andra skäl, som äro lika för såväl tullskyddade som icke tullskyddade länder. Till och med socialdemokratiska författare i Tyskland afge omdömen, som gå i denna riktning, och jag ber i det fallet blott att få nämna ett sådant namn som Calwer. Han har såsom sammanfattning af en af honom verkställd utredning frambállit, att man icke af dessa siffror får något annat intryck, än att det ingalunda kan påstås vara tullskyddet, som är af afgörande betydelse.

För öfrigt, låt oss exempelvis se till, hvad vi betala här i Sverige för den vara, hvarom nu är fråga eller hafregryn. Jag har i en butik i Stockholm efterfrågat priset. Köpmannen svarade, att hafregryn kostade 35 öre pr kg., men att det fanns andra handlande, som ännu icke behöft höja priset, emedan de hade äldre kontrakt och därför endast togo 30 öre vid försäljning kilovis. Det finnes dessutom en högre kvalitet, men den är det icke här fråga om. Nu har jag genom förmedling af svenska handelskammaren i London från vår landbrukskonsulent i England fått en del prisuppgifter, bland annat afseende hafregryn. Vid kiloförsäljning tar man där 4 pence per 2 engelska skålpund, hvilket är något mindre än 1 kg., eller i svenskt mynt 33¹/₂ öre per kilogram. Om man köper en säck om 112 skålpund eller 50³/₄ kg., blir priset 30 öre pr kg. Hvad kostar hafregryn här? Jo, just 30 öre pr kilo, om man köper en säck om 50 kg. Därvid är att

*Ang. tull-
satsen å mjöl
och gryn
af hafre.*
(Forts.)

märka, att de engelska prisuppgifterna icke afse ångpreparerade hafregryn, hvilket däremot är fallet med de svenska.

Nu är förhållandet det, att den ångpreparerade varan i England går upp ända till 38 öre pr kilo. Alltså, om vi göra en jämförelse mellan det pris, jag nyss nämnde. 35 öre för Sverige, så visar det sig, att priset i London är 3 öre högre per kilo än hos oss. Af detta framgår, synes mig, att man trots kartellbildningen ingalunda kan påstå, att vi här i Sverige för denna vara få betala oskäligt högt pris. Snarare måste man förvåna sig öfver, att vi komma så lindrigt undan som vi göra.

Jag skulle nu kunna behöfva säga några ord om dumping, eftersom jag blifvit därtill direkt uppfordrad. Jag vill dock icke nu gå djupare in på denna fråga, då tillfälle därtill längre fram torde komma. Jag skall emellertid fråga den ärade talaren, som nyss vände sig till mig, om han, när han säger, att vi icke få använda ordinarie tullskydd som skydd mot dumping, nu är benägen att framlägga förslag till andra effektiva åtgärder, som kunna genomföras så snart, att man kan sätta det i stället för det ordinarie tullskyddet, i den mån detta senare kan finnas vara otillfredsställande. Herr Bernhard Eriksson var också inne på samma ämne, och jag får säga, att kan det nämnas något effektivare och bättre medel mot dumping, hvarigenom på den svenska marknaden inkastas varor, som icke lämna försäljaren vanlig förtjänst, så skulle jag med intresse taga ett sådant förslag under ompröfning. Men så länge vi icke ha sådana medel, få vi använda de medel, som nu stå till vårt förfogande. Vi följa nu endast exempel från andra länder. Hvarken i Tyskland, Österrike-Ungern eller Frankrike har man tillgripit det system, som omnämndes vara infördt i Kanada. Jag skall emellertid icke närmare uttala mig om detta, men jag önskar dock framhålla vikten af, att man icke kastar bort det man har, äfven om det icke är idealt, förrän man satt något annat och bättre i stället.

Nu har dock utskottsmajoriteten föreslagit en sänkning af tullskyddet från 6,50 kronor per 100 kg., som ansetts vara för högt, till 3,50 kronor, och för den siffran kan anföras vida bättre skäl än för 1,50 kronor, hvilken senare tullsats, procentuellt sedt, för mig är absolut otillfredsställande. Jag påstår, att då utskottet går ned till icke mycket mer än hälften af det nuvarande tullskyddet, så har man verkligen tagit ett mycket stort steg nedåt, och då man undersöker tullsatserna i andra länder, så finner man, att vi här icke stannat vid någon särdeles hög siffra. I Tyskland är tullen för hafre 5 mark per 100 kilo, hvilket gör för 200 kilo 10 mark. Tullsatsen för hafregryn är 18,75 mark, och skillnaden blir alltså 8,75 mark eller 7,80 kronor, hvilket sålunda utgör hafregrynsindustriens effektiva tullskydd. Vidare kan jag taga ett annat exempel nämligen från Österrike, där man på samma sätt kan räkna ut, att det effektiva tullskyddet för hafregrynsindustrien är 4,10 kronor. Inom utskottet förelåg en utredning som visade, att denna industri hos oss borde åtnjuta ett effektivt skydd af 4 å 4,50 kronor, men det befanns sedermera vara en felräkning, och att de rätta siffrorna äro 3,25 å 3,75. Medelsiffran blir alltså 3,50. Man kan nog därför säga, att utskottets siffra har minst lika goda skäl för sig som reseservanternas. Det blir enligt mitt för-

menande en ganska måttlig tullsats, som icke är i stånd att skänka vår hafregrynsindustri så öfverdrifvet stort skydd, att man skulle kunna utnyttja det till förfång för konsumenterna.

Jag vill äfven påpeka en annan omständighet, som enligt mitt förmenande mycket säkert skall förhindra ett obehörigt utnyttjande af skyddet för hafregrynsindustrien. Vi ha här i landet icke mindre än 1,400 kvarnar, stora och små, af hvilka naturligtvis det ötverväldigande antalet icke är i stånd att leverera hafregryn af den beskaffenhet, som vi kräfvat, men nog kan man föreställa sig, att inlandskvarnarna, som nu ha svårt att sätta i gång med hafregrynstillverkning, skulle komma att upptaga konkurrensen, om de större kvarnarna skulle söka obehörigt utnyttja det tullskydd, som vi skänkt dem.

Jag skall i det sammanhanget påpeka en annan omständighet, som åtminstone för mig vid denna frågas afgörande varit synnerligen betydelsefull. Om vi sätta tullskyddet till 1,50 och därmed göra det möjligt för en eller annan kustkvarn, som icke lever utslutande på hafregrynstillverkning, att bibehålla denna produktion, så kunna vi vara öfvertygade om, att med de fluktuationer i hafreprisen, som detta tullskydd är otillräckligt för att skydda emot, går tillverkningen antingen delvis till dessa kustkvarnar och till kustkvarnar i andra länder eller också helt och hållet till utlandet. Nu är det ett faktum, att våra kustkvarnar använda utslutande utländsk hafre, men att det finnes en och annan inländskkvarn, som på grund af det fraktskydd, den svenska hafren äger därigenom, att den utländska hafren måste fraktas från kusten till kvarnen, hafva möjlighet att använda svensk hafre. Om man nu endast pålägger en tull af 1,50, så är det min fullkomliga öfvertygelse, att då försvinner denna användning af svensk hafre vid inlandskvarnarna, och tillverkningen vandrar först till svenska kusten och sedan till andra länders bättre belägna kustkvarnar, där man skyddar industrien på ett bättre sätt, än herrar reservanter här vilja vara med om. Detta hufvudskäl synes mig vara af afgörande betydelse. Jag tror icke heller, att vi skola få upplefva farligare företeelser vid försäljningen af denna vara i vårt land, än vi hittills gjort, och jag har med siffror visat, att trots kartellbildningen verkar i denna stund, så stå vi fördelaktigare än frihandelslandet England, och det tycker jag är vackert så.

På grund af dessa förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Palmstierna: Jag vill icke längre upptaga kamarens tid och skall därför endast svara på de båda repliker, herr Vennersten riktade direkt till mig. Det är äfven med särskildt nöje jag gör detta, ty jag kan till en början instämma med honom i en sak, nämligen när han betonar, att hela den dyrtid, som håller på att fånga oss alla och som det gäller för oss att kämpa oss ur, är i viss mån en generell angelägenhet. Herr Vennersten, som med intresse följer den ekonomiska litteraturen, vet nog, att särskildt professor Ashley i Birmingham söker frameducera, att 28 procent af prisstegringen är beroende på den ökade guldproduktionen. Men förutom detta, som är lika för olika länder, måste man dock äfven framhålla, att kartell- och trust-

Ang. tull-
satsen å mjöl
och gryn
af hafre.
(Forts.)

bildningen har ett väsentligt inflytande på hela denna rörelse. Jag vill också påpeka, att samme man — herr Vennersten nämner icke hans namn, men det förefaller, som om han tagit hänsyn just till honom, och som om han hade honom i tankarna — betonar dock, att kartell- och trustbildningen är liktidig med hela den dyrtid, under hvilkens tryck vi nu lefva. Då vill jag säga herr Vennersten, att när det är karaktäristiskt för vårt land, att där pågår en kartell- och trustbildning inom lifsmedelsindustrien som kanhända icke i något annat land — professor Heckscher har också framhållit denna synpunkt — så föreligger dock här allvarligare symptom på de nackdelar, som monopolet medför, än kanske i andra länder.

Nu nämnde herr Vennersten, att tullpolitiken icke har något inflytande på detta spörsmål. Såvidt jag kan följa de officiella siffrorna, så är den procentuella förändringen i detaljprisen för näringsmedel mellan åren 1896 och 1907 i England ungefär 13,8 procent, och enligt siffror från tyska Handelsamtet har för samma tid i Tyskland 22 procents stegring i lifsmedelsprisen skett. I hvarje fall tyder detta på att det varit betydligt mindre prisstegring i frihandelslandet England än i protektionistlandet Tyskland, och jag tror knappast, att herr Vennersten skall kunna anföra några argument häremot.

I fråga om dumping riktade sig herr Vennersten direkt till mig, och det föreföll mig glädjande nog nästan, som om han *önskade*, att man framkom med ett verkligt förslag, som kunde undanröja de olägenheter, som måste följa, om man använder de ordinarie tullarna till att mota dumping. Jag har med stor glädje annoterat detta, ty på bevillningsutskottets bord ligger den socialdemokratiska motionen om utredning af hela tullfrågan, och det är med intresse, som jag vid det tillfälle, då denna motion tages upp till behandling, skall möta herr Vennersten.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Endast några ord gentemot den näst föregående talaren. Han lämnade en redogörelse öfver importen af rågsikt sedan 1907, och påpekade, att under åren 1908—1910 denna import stegrats för att det sista året åter gå ned. Men vi få väl också lof att komma ihåg, att det tullskydd, rågsiktstillverkningen har, är det lägsta, som kvarnindustrien öfver hufvud taget har för någon artikel. Det är icke så högt som för risgryn och hvetemjöl eller 1,57 kronor, utan det uppgår endast till c:a 95 öre och det beror på, att vid tillverkning af rågsikt har kvarnägaren en synnerligen låg utbytesprocent. När man sålunda talar om, hur det ställt sig med hvetemjölsindustrien, så måste man säga, att den gått ganska bra.

Vidare har herr Vennersten jämfört priserna i England och Sverige. Jag vill icke sätta i fråga annat, än att hans uppgifter äro riktiga, men jag har i mitt första anförande här påpekat, att under de två å tre år, vi haft en öppen konkurrens mellan kvarnarna i Sverige, har tullskyddet icke kunnat utnyttjas. Jag har vidare påpekat och det har äfven sagts i utskottsbetänkandet, att det nu blifvit en prisöfverenskommelse. Nu anser man, att denna prisöfverenskommelse är så löslig, att den icke i någon väsentlig mån skulle kunnat utnyttja tullskyddet. Men jag har lika säkert den uppfattningen, att denna

priskonvention kommer att växa sig stark och kraftig och då kommer att utnyttja hela tullskyddet med därpå följande högre pris. Vi reserverar vilja icke skapa en tullsats, som gör det möjligt att i skyddet af densamma genom en stark sammanslutning höja priset. Jag vill icke påstå, att vi nu ha ett högt pris, men jag tror säkert, att det kommer att bli så, om vi här taga den högre tullsatsen.

Ang. tullsatsen å mjöl och gryn af hafre.

(Forts.)

Herr Vennersten har äfven talat om en utredning i utskottet om, hvad som möjligen kunde vara lämpligt att sätta såsom tullsats för hafregrynspreparat. Ja, den utredningen har verkställts af en af Sveriges främsta hafregrynsproducenter, och jag vill icke påstå annat, än att det skett efter bästa förmåga, med det är tydligt och klart, att om han säger, att det är lämpligt med ett tullskydd af 3,50 kronor, så får man förlåta mig, om jag tror, att han satt beloppet, så att det räcker bra till. Det ligger naturligtvis i alla näringsidkares intresse att göra på detta sätt. De äro icke annat än människor. Men jag bestrider att detta är en opartisk sakkunnig utredning. Herr Vennersten yttrade vidare, att vi hafva mer än 1,400 kvarnar och att många af dem kunna upptaga konkurrensen med de större, fastän det blifvit en kartell mellan dem. De som känna förhållandena inom denna fabrikation måste dock medge att detta icke låter sig göra. Hafregrynstillverkningen är en synnerligen långt specialiserad industrigren, och våra kvarnägare framhålla med skärpa, att de måste nedlägga ett oerhördt stort kapital för att kunna förskaffa sig de bästa maskinerna och de bästa uppfinningarna, så att de få ett godt fabrikat. En yrkesidkare har sagt mig, att han måst upprepade gånger bygga om kvarnen för en kostnad af sammanlagdt omkring 400,000 à 500,000 kronor så att den skulle kunna blifva konkurrensduglig och tillverka ett godt fabrikat. Och ändå tror man, att de små kvarnägarna skola kunna börja att mala hafregryn och konkurrera med de större. Detta är alldeles omöjligt. Talarens sista påstående har naturligtvis framkommit endast för att ställa jordbrukarna i kammaren sympatiska gentemot utskottets framställning.

Herr Vennersten påstår, att en tull af 1 krona 50 öre för 100 kg. skulle försvåra möjligheten för kvarnägarna att köpa svensk hafre. Då man vet, att importen af hafre öfverstiger 100 miljoner kg. årligen, förstår man att det icke kan ha någon egentlig betydelse om kvarnarna köpa svensk eller utländsk hafre. Den svenska hafren kan ändå med fördel försäljas. Nu kommer därtill, att de större kvarnägarna förmala utländsk hafre, enär de icke kunna använda den svenska. Jag har gjort en förfrågan hos en af de största kvarnägarna om anledningen till, att han icke använder svensk hafre utan importerar hela sitt behof från Tyskland, och han svarade på den frågan: »Därigenom att det är så många olika små producenter här i Sverige, blir det småpartier med olika kvalitet på den hafre, som man får köpa. Man får endast köpa ett litet parti af samma kvalitet, och för malning är variationen i kvalitet af stor betydelse. Importen från Tyskland, som har jämnare kvalitéer, är nödvändig för att underlätta förmalningen.» Detta var det svar, som han gaf mig och hvilket jag tror är riktigt. Denna synpunkt, som herr Vennersten framförde, anser jag således vara af liten betydelse för frågans bedömande.

Ang. tull-
satsen å mjöl
och gryn
af hafre.
(Forts.)

Härmed var öfverläggningen afslutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till den af herr Bäckström med flere afgifna, vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herr Bäckström m. fl. afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 112 ja mot 86 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning af herrar Nilssons i Kristianstad och Thorssons motion, nr 232, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

Uti en inom Andra kammaren af herrar Nilsson i Kristianstad och Thorsson väckt och till utskottets behandling hänvisad motion, nr 232, i hvars syfte tio af kammarens ledamöter instämt, hade motionärerna hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att utredning måtte företagas och försök anställas med inrättande af ett nytt slag af poststationer med ökad befohgenhet och med tjänstemän af lägre grad som föreståndare.

Utskottet hemställde, att herrar Nilssons i Kristianstad och Thorssons motion ej måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade afgifvits af herr *Lemke* mot viss del af utskottets motivering.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Utskottet har, såsom vanligen är förhållandet med tillfälliga utskott, mycket välvilligt upptagit motionen, men slutat med att slå ihjäl densamma.

De skäl, som utskottet anfört för sitt afslagsyrkande, kunna sägas vara tre.

Det första är, att utskottet anser, att den ekonomiska beräkning, som motionärerna framlagt, är vilseledande och icke kan motivera motionärernas framställning, det andra är, att utskottet har resonerat på det sättet, att kousekvenserna af motionen skulle verka hämmande eller åsidosättande af de gamla poststationernas utveckling. Det tredje skälet är, att utskottet tycker, att motionärerna begärt för litet, och därför anser utskottet sig böra afstyrka motionen.

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.
(Forts.)

Jag nödgas i anledning af detta att i någon mån ingå i bemötande af utskottets motivering.

Därvid vill jag först betona, att då vi väckt denna motion, så hafva vi utgått från den utgångspunkten, att de nya poststationerna, som skulle utgöra ett mellanting mellan de nuvarande poststationerna och postkontoren, icke borde tilldelas samma befogenhet som de nuvarande postkontoren, d. v. s. att man under en poststation af denna typ icke borde lägga någon annan poststation, åtminstone icke någon af större omfattning. Vid sådant förhållande tror jag, att för bedömning af den blifvande stationens sannolika inkomster har det varit säkrast att endast räkna med postkontorets frimärkesuppörd. Vi hafva i det hänseendet haft en mycket viktig sak att bemärka, som generalpoststyrelsen under rubriken inkomster och utgifter omnämnt i sin berättelse öfver postverkets förvaltning under år 1910, där generalpoststyrelsen just påpekar det vanskliga uti att gifva sig in i beräkning och bedömning af de s. k. öfriga inkomsterna, och huru dessa egentligen skola fördelas på ett postdistrikt, och det är i mycket hög grad vanskligt att beräkna i hvilken omfattning de skola tillgodoräknas postkontoret inom distriktet. Nu har i alla fall utskottet låtit för sig uträkna, huru öfriga postala inkomster skola beräknas för att komma till en sannolikhetsberäkning af postkontorens inkomster och därigenom skapa en säkrare grund för beräkningen än hvad vi kunnat åstadkomma. Men det förefaller mig, som om utskottet från höga vederbörande, eller hvilka som varit dess rådgifvare, erhållit uppgifter, hvilka leda till större felslut än de, hvartill vår beräkning kan leda.

Såvidt jag fattat utskottets utlåtande rätt, så har utskottet låtit sammanföra samtliga postföringsafgifter uti hela riket, slagit dem tillsammans i en påse och sedan satt sig att fördela dem på i riket varande postanstalter. Genom denna operation konstaterar utskottet, att i stället för hvad motionärerna på sid. 3 i deras motion sagt, att de 12 mindre postkontoren lämnat en förlust af i rundt tal 20,000 kronor, så skulle de enligt utskottets beräkningsgrund lämna en vinst af 24,000 kronor.

Jag nödgas i alla fall gentemot detta sätt att räkna säga, att det skulle föra oss aldeles på tok, om vi skulle tillåta oss att räkna exempelvis inkomsterna från hufvudstaden och alla andra större postcentra och lägga dem såsom grund för våra beräkningar af inkomsterna vid de mindre postkontoren. Det är fullkomligt riktigt och naturligt, att i ett verk, som icke är till för penningförtjänstens skull utan för att betjäna allmänheten, man i det stora hela måste utgå

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.
(Forts.)

från den synpunkten, att de tätare befolkade trakterna skola genom sitt anlåtande af verket bidra till att hjälpa de af våra medmänniskor, som äro bosatt i glesare bebyggda distrikt. Detta är fullkomligt riktigt, men det lämnar ingen trogen bild af möjligheterna för att lösa det spörsmål, vi satt i fråga. Vi ha aldrig ifrågasatt, att enbart frimärksinkomsterna eller enbart postkontorens eller hela distriktens samlade inkomster skulle vara grundvalen för inrättande af postkontor eller poststationer. Men vi ha satt i fråga, att man, såsom utskottet säger något längre fram i sitt betänkande, onödigtvis har inrättat ett stort antal postkontor, där man mycket lång tid framåt kunnat betjäna allmänheten med ett billigare arrangemang af saken.

Jag är villig erkänna, att det i fråga om postkontoret i Årjeng ligger rim och reson i att, äfven om det innebär en större förlust, detta kontor på grund af sitt läge på kartan och kauhända äfven på grund af sitt läge till öfriga poststationer fortfarande bör bibehållas, och det är naturligtvis icke i syfte att försämra postmöjligheterna, som vi kommit fram med motionen, utan det har varit i syfte att samtidigt tjäna allmänhetens och statens intressen genom att icke få för dyra omkostnader, ty dessa omkostnader måste i alla händelser återfalla på den allmänhet, som skall använda postverket.

Om jag nu utgår från detta erkännande, skall ja be att få tala om, att sedan vi företogo den sista omändringen af postverkets organisation, har man i Skåne på en plats, som heter Skurup, inrättat ett postkontor, icke därför att kommunikationerna i Skåne äro af den beskaffenhet, att de löpa samman där, ty Skurup ligger midt emellan två järnvägsknutar och har således intet annat anspråk på att få ett kontor, än att det är ett stort samhälle, som i och för sig kan mata en mindre postanstalt. Men när de postala förhållandena utvecklat sig så, att man icke rimligen kunde betjäna allmänheten från järnvägsstationen, gjorde man eu utbrytning. Denna gjorde man icke så, att man flyttade poststationen från järnvägsstationen ut i samhället, utan man tog steget fullt ut och inrättade ett postkontor.

Då är det klart, att man skulle visa att detta kontor behöfdes mer än för Skurup, och då lade man därunder ett par poststationer, bland andra Skifarp. Vid Skifarp ligger ett stort sockerbruk, där man på grund af rörelsens omfattning har ett visst behof af att så fort som möjligt få sina ekonomiska transaktioner upplärade. Jag föreställer mig, att Skifarps sockerfabrik lämnar in på Skifarps poststation en postanvisning eller något annat värdepapper, hvars befordran skall ombesörjas genom posten. Sedan går den därifrån med tåget till Rydsgård. Där finnes ingen tågförbindelse att föra den till Skurup, utan den skall »valsa» från Rydsgård till Ystad, emedan det är förbjudet, att posten får ligga i postiljonskupén, då tåget står stilla. Om tåget skall göra mer än två timmars uppehåll i Ystad, skall denna postanvisning föras upp till postkontoret, men där få påsarna icke öppnas, utan skola gå tillbaka till Skurup. Där skola de postbehandlas. Sedan skola de åter gå tillbaka till Ystad, och först då får dess innehåll distribueras till adressaterna.

Nu vet jag, att man är i färd med att inom den närmaste framtiden inrätta postkontor i Arlöf, som icke ligger vid någon järnvägs-

knut, i Svedala, som ligger vid en sådan, och i Limhamn, tre stora platser, som hvar för sig ha tillräckligt med folk för att själfva kunna mata en mindre postanstalt af den typ vi ifrågasatt, men hvars belägenhet icke tala för inrättandet af nya postdistrikt.

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

(Forts.)

Nu kommer jag att tala om en sådan plats som Limhamn, emedan utskottets ledamöter synas vara synnerligen rädda för att inrättandet af poststationer utaf den art, jag ifrågasatt, skulle inverka hämmande på allmänhetens möjlighet att få tillträde till dessa stationer, och att det särskildt skulle vara svårt i aflägsna bygder, om icke allmänheten finge komma in på stationerna när som helst. Jag hade ändå trott, att det skulle vara klart för utskottet, att vi i sådana obygder, där man har behof att komma till posten dygnet om, icke ifrågasatt någon ändring med afseende på nu ifrågavarande poststationer. Vi ha i Limhamn en poststation, men där står mycket noggrant angifvet anslags-tiderna. Skulle utskottets resonemang vara riktigt, skulle således äfven denna poststation, som nu omhänderhafves, icke efter det farliga system, som vi ifrågasatt, utan efter det gamla präktiga entreprenadsystemet, vara redo och villig att öppna sina portar när som helst för allmänheten. Nej, jag tror, att vi få lämna det spörålet aldeles ur räkningen och endast hålla oss till platser, där utvecklingen är sådan, att denna själf framtvingar en dylik ökning af postanstalterna, som här är ifrågasatt.

Då utskottet nu godkänner principen och anser, att en inbesparing är påtaglig, om man inrättar en poststation efter af oss antydd art, kan jag icke förstå, hvarför utskottet icke skulle vilja vara med på att inrätta exempelvis ett tiotal sådana poststationer, därför att vi icke ha möjlighet att ombilda ett femtiotal eller så af de gamla postkontoren. I alla spörsmål, som komma fram och där det kräfvades förändringar, så brukar man ju icke ta steget fullt ut på en gång. Här föreligger ett mycket starkt intresse, som motsätter sig inrättandet af dessa mera utvecklade poststationer med samma intensitet, som det intresse, hvilket på sin tid motsatte sig att utbyta postexpeditörer uti järnvägs-kupéer mot postiljoner. Samma intresse, som med näbbar och klor motsatte sig att införa det nuvarande systemet vid järnvägs-posten, samma intresse är nu i färd med att efter alla konstens regler räkna ut och kombinera ihop det absolut omöjliga uti en förenklad åtgärd i hithörande stycke. Det är naturligt — det skola vi icke bestrida — att det måste bli ett mindre område, som den högre kvalificerade arbetskraften har att röra sig på, om man exempelvis slår in på den af oss antydd vägen.

Medan jag nu är i farten att tala om denna högre kvalificerade arbetskraft, skall jag be att få rätta ett litet fel, som beklagligtvis insmugit sig uti motionen. En passus i motionen har särskildt blifvit föremål för behandling af en tidning, som kallar sig för Poststationsföreståndaren och där man blifvit aldeles ursinnig öfver, att vi ifrågasatt, att dessa personer, som nu tjänstgöra som poststationsföreståndare, icke ha nödig postmannaskicklighet. Det har blifvit uteglömdt ett ord, som skulle säga, att dessa poststationsföreståndare icke ha någon som helst högre fackkunskap. Jag vill säga, att det aldrig fallit mig in att lägga uti ordet fackkunskap en sådan betydelse, som att icke dessa personer, hvilka under en tio, femton å tjugo år före-

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

(Forts.)

stätt en poststation, icke skulle under denna tid med ett noggrant sysslande af dithörande ärenden, ha förskaffat sig en fackkunskap, som är mycket respektabel. Tidningen i fråga har nu i ursinne öfver våra förmenta synder tillåtit sig att kasta ett skymfligt tillmäle öfver hela den lägre tjänstemannakåren inom postverket, då tidningen ifrågasatt, att poststationsföreståndarne måtte väl ha så pass fackkunskap som en breflädstömmare i Stockholm. Det vittnar icke om stora postala insikter hos artikelförfattaren då han säger, att därför att vi inom postverket ha folk, som utföra ett så enkelt tempo som att sätta en påse under en läda, därför skulle samtliga, som hänföras till den lägre postmannagraden, icke ha mera kunskaper än en breflädstömmare. Dessa »breflädstömmare», som tjänstgöra i postiljonskupé eller på kontor, ha ju enligt sin instruktion skyldighet se till, att poststationsföreståndarne taga nödig hänsyn till författningar och dylikt. Följaktligen kan jag glädja mig öfver, att generalpoststyrelsen icke delar den uppfattning om den lägre tjänstepersonalen, som tidningen i fråga tycks hysa, då den utslungat detta skymfliga tillmäle.

Jag nödgas att komma tillbaka till kostnadsberäkningarna, ty det är med utgångspunkt från dessa, som utskottet sökt visa, att de 51 minsta postkontoren i riket ha en inkomst af 334,000 kronor i stället för i motionen i rundt tal angifna 100,000 kronor. Ja, det är ju klart, att summan blir större ju flera postkontor som bli delaktiga af öfverskottet från de stora hufvudcentra, och när man räknar på det sätt, som utskottets rådgifvare i detta fall har gjort. Men jag vill ännu en gång betona, att vår motion aldrig har varit afsedd att lägga hinder i vägen för bibehållandet af poststationer af den nuvarande typen, utan vi ha endast afsett sådana fall, när de nu varande poststationerna växt ut till en sådan omfattning, att de icke rimligtvis kunna bibehållas såsom poststationer. Vi ha med andra ord velat förekomma, att man icke i fortsättningen gör såsom man gjort under de senare åren, inrättar dyrbara postkontor, än hvad man behöfver. Det är med hänsyn till detta mellanstadium, som vi tillåtit oss frambära vår motion. Det finnes ju flera postkontor här i landet, som icke ha någon underlydande station och följaktligen skulle kunna när som helst omändras till en sådan typ, som vi tänkt oss. Det är rimligt, att man icke skall begära hos Kungl. Maj:t eller hos generalpoststyrelsen, att de nu inrättade postkontoren skulle förändras förr än man åtminstone fått någon erfarenhet om, hvad dylika poststationer kunna i sig innebära, och det är därför, som jag finner det vara klokt, om kammaren ville biträda motionen. Då har man möjlighet att pröfva, hur detta system verkar och att sedan afveckla de postkontor, som kunna anses vara för dyrbara i förhållande till ortens behof af postkontor.

Jag ber således, herr talman, att med det jag nu haft tillfälle anföra få yrka bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr von Sneidern: Herr talman! Den ärade motionären har först vänt sig mot de kostnadsberäkningar, som blifvit framlagda uti utskottets utlåtande. Jag vill nu icke åt dessa uträkningar vindicera någon ofelbarhet, men jag tror dock, att de gifva en betydligt bättre bild af de verkliga förhållandena än de siffror, som framkommit i mo-

tionen. Det är naturligtvis mycket svårt, ja, jag tror omöjligt, att få en riktigt klar bild af, huru de enskilda postkontoren eller poststationernas ställning i verkligheten är. Hela postverket är ju en stor och omfattande organisation, och man får i ett sådant fall som detta se på saken i dess helhet. Jag tror då, att det är nästan omöjligt att härvidlag göra en uppdelning på de olika poststationerna och postkontoren, hvaraf man kan få en klar föreställning om förhållandena. Men så mycket kan man likväl säga, att den bild, som framställes i motionen, måste vara vilseledande. Där upptages bland inkomsterna endast den egentliga uppbörden på platsen, den s. k. frankoteckensuppbörden, under det att man lämnar en del andra inkomster, såsom af tidningsprenumerations m. m., alldeles å sido. Däremot äro utgifterna upptagna så, att man däri medräknat alla utgifter för de tjänstemän af lägre och högre grad, som finnas på platsen. Vi måste dock bemärka, att dessa personer ha att utföra ett arbete, som kommit äfven de under vederbörande postkontor sorterande poststationerna till del; det blir således ett arbete, för hvilket icke motsvarande inkomster medtagits i den af motionärerna uppgjorda beräkningen. Den uträkning däremot, som återgifves i utskottets utlåtande, har blifvit lagd på en annan bog, nämligen så, att vi medtagit samtliga kostnader för respektive postkontor med underlydande poststationer å ena sidan och å andra sidan inkomsterna från bägge dessa slag af anstalter. Därjämte ha vi för att få en enligt vår mening tydligare bild af förhållandena äfven fördelat alla kostnaderna för postbefordringen öfver hela riket. Jag vill icke säga, att vi lyckats fullkomligt härmed, men jag vill dock påstå, att våra beräkningar gifva en bättre bild än de, som motionärerna framlagt.

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

(Forts.)

Jag vill gärna gifva de ärade motionärerna det erkännandet, att när jag först läste deras motion, tilltalade den mig ganska mycket, och detta goda intryck fortsatte, äfven när jag tog del af denna frågas riksdagshistoria. Det var först senare, när jag försökte sätta mig mera in i frågan, som jag kom till den uppfattningen, att den af motionärerna förordade vägen icke kunde leda till ett så lyckligt resultat, som de tänkt sig.

De två hufvudsynpunkter, som framhållits af motionärerna, äro ju dels den, att man med den i motionen föreslagna anordningen skulle lyckas att vinna en besparing för statsverket, dels den, att man därigenom skulle kunna bättre tillgogose allmänhetens intresse i postalt hänseende. I den jämförelse, som motionärerna göra, jämföra de i ena fallet dessa ifrågasatta nya postanstalter med postkontoren, i andra fallet åter med poststationerna, och på detta sätt lyckas de, enligt min mening, att förvilliga begreppen. Det riktiga vore, anser jag, att jämföra dessa nya postanstalter i bägge nu nämnda afseenden med antingen postkontoren eller ock med poststationerna. Detta är, tror jag, det enda sättet att få ett klart grepp på denna fråga. Antingen skall man säga: Vi föreslå här inrättandet af ett visst slags nya postanstalter; dessa äro betydligt billigare än postkontoren, men de kunna icke erbjuda fullt ut samma postala förmåner för allmänheten som dessa, men denna inskränkning är så obetydlig, att allmänheten får finna sig däri på grund af den besparing, som statsverket härigenom

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

(Forts.)

gör — eller ock får man säga: Vi föreslå inrättandet af ett visst slag nya postanstalter, som äro afsevärdt dyrare än de nuvarande poststationerna, men de kunna betjäna allmänheten så mycket bättre, så att statsverket får finna sig i de ökade kostnader, som däruf blifva en följd. Utskottet säger nu, att de nuvarande poststationerna äro så pass goda och betjäna allmänheten på ett så tillfredsställande sätt, att man kan anse, att de ökade kostnader, som förslaget skulle medföra för statsverket, icke äro berättigade, och det är just på detta skäl, som vi yrkat afslag på motionen. Kan man däremot inrätta postkontor för detta billigare pris, vill utskottet naturligtvis mycket gärna vara med om att bidraga därtill, men då framställer sig naturligtvis gärna den frågan: Äro verkligen de personer, som vi vilja sätta på dessa platser, fullt kompetenta för en sådan uppgift? Vid ett föregående tillfälle, då denna fråga här var före, nämligen år 1909, då herr Tynell motionerade i densamma, beklagade han sig under den debatt, som då förekom här i kammaren, öfver att inom postverket den principen vore rådande, att man icke ville låta de lägre posttjänstemännen komma fram till en del arbeten, som vore nödvändiga för deras vidare befordran. Det var särskildt en gren af den postala verksamheten, nämligen den s. k. disk tjänsten, eller allmänhetens betjäning, försändelsernas taxering m. m., hvartill man icke ville släppa fram dessa lägre tjänstemän. Detta skäl har åter framkommit under behandlingen af frågan i utskottet, då vi från auktoritativt postalt håll erhöilo den upplysningen, att dessa lägre tjänstemän icke kunde vara så lämpliga för de nu ifrågasatta poststationerna, just emedan de saknade dessa kunskaper. Men, säger utskottet, ligger det icke något egendomligt i denna synpunkt; när man fordrar af hvarje poststationsföreståndare, att han ganska snart skall lära sig dessa saker och han äfven visar sig kunna göra det, kan det då icke bland det stora antalet lägre posttjänstemän äfven finnas åtskilliga, som ha förmåga att inlära detta arbete? Vi önska nu, att man skall gå fram just på den vägen, och här kommer jag in på en fråga, som ofta här varit på tal, nämligen frågan om öfverkvalificerad arbetskraft och önskan att bereda ökade befordringsmöjligheter för de lägre tjänstemännen. Motionärerna ha mycket riktigt framhållit, att hufvudsynpunkterna vid frågan om de nya poststationernas inrättande äro statsverkets ekonomiska och allmänhetens postala intresse. Krafvet på befordringsmöjligheter för tjänstemännen är således endast en biomständighet, och motionärerna vilja icke medverka till, att tjänster skola inrättas för tjänstemännens skull. Ja, detta är mycket sant, och riktigheten därpå kan icke af någon bestridas. Men kunna däremot, utan att träda de ofvan angifna hufvudsynpunkterna för nära, skapas befordringsmöjligheter för de lägre tjänstemännen, bör detta ske. Vi anse nu, att just genom att lämna dessa lägre tjänstemän tillfälle att få större kunskaper, gifvas dem äfven befordringsmöjligheter i mycket högre grad än genom en sådan anordning, som motionärerna föreslagit. Vi ha minst ett tusental postexpeditörer, och genom en utveckling af de lägre posttjänstemännens arbete skulle nog ett icke så obetydligt antal af dessa postexpeditörer kunna ersättas af dessa lägre tjänstemän, och om så småningom utvecklingen kan gå därhän, att dessa lägre tjänstemän kunna

sköta äfven de mindre postkontoren, är det oss naturligtvis särdeles kärt. Men detta kan antagligen icke ske i någon så stor utsträckning. För närvarande äro löner anslagna till 250 postmästarbefattningar, af hvilka 244 besatta, och man får väl antaga att endast ett mindretal är af den storlek att de skola kunna förestås af befordrade lägre tjänstemän. Hufvudsynpunkten är väl dock, om vi nu hålla oss till denna sida af frågan, att man ser till, att de lägre tjänstemännen icke mötas af en ogenomtränglig mur, när de vilja arbeta sig fram, att således dugligheten hindras från att få sin belöning. I det privata lifvet uppdrager man ju icke några dylika gränser, och dessa goda sidor af det privata lifvet böra vi taga vara på, när det gäller våra offentliga verk.

Jag tror alltså, att på den väg, som utskottet här anvisat, kunna motionärernas önskningsar bättre blifva förverkligade, än om man beträder den af dem föreslagna vägen. Hvad som föranledt utskottet att här yrka afslag å motionen, är emellertid de ekonomiska skäl, för hvilka jag förut redogjort.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och afslag å motionen.

Herr Winberg: Herr talman! Herr Thorsson började sitt anförande med att säga, att det tillfälliga utskottet har bestått motionärernas förslag en välvillig motivering, men ändock slutat med att slå ihjäl detsamma. Det är emellertid inte alldeles så. Utskottet har vid närmare behandling af denna fråga funnit eller åtminstone trott sig finna, att den väg, som motionärerna här peka på, skulle måhända kunna leda till något resultat, men att den ingalunda var den allra bästa vägen att vinna en öfver hufvud taget tillfredsställande lösning af den fråga, som här föreligger. Motionärerna ha nämligen föreslagit inrättandet af ett särskildt slag af poststationer af en högre typ. Herr Thorsson meddelade nu, hvilket icke tydligen framgår af motionen, att det icke varit ifrågasatt, att dessa nya poststationer skulle under sig ha andra poststationer, utan att man, åtminstone i hufvudsak, skulle inrätta stationer af dylik typ endast i den mån, som nu befintliga poststationer utvecklade sig, så att de behöfde ombildas till postkontor. Om detta varit den hufvudsakligaste synpunkten vid motionens affattande, är det alldeles klart, att antalet sådana nya poststationer skulle komma att blifva synnerligen minimalt, enär det under de senare åren icke inrättats postkontor till något nämnvärdt antal — jag vill minnas, att det blott är ett eller två under de senaste två åren. De möjligheter, som motionerna peka på i fråga om förbättrade befordringsutsikter för den lägre postpersonalen, skulle alltså icke i någon vidare mån främjas genom en sådan lösning, som motionärerna ifrågasatt.

Hvad beträffar den rent statsfinansiella sidan af saken, så kan den icke ha någon vidare betydelse, om man skulle inskränka sig till detta förslag. Skulle man åter tänka sig, att en hel del af de nuvarande poststationerna skulle ombildas till stationer af här ifrågasatt typ, skulle detta icke heller vara till någon fördel ur statsfinansiell synpunkt, ty det skulle endast öka utgifterna. Hvad beträffar allmänhetens intresse, är det synnerligen svårt att bedöma, i hvad utsträck-

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

(Forts.)

ning detta intresse skulle blifva bättre tillgodosedt på det sätt motionärerna föreslagit. Det är icke alltid som ett utskott, oaktadt det kommit till ett afslagsyrkande i fråga om en motion, gör detta på den grund, att utskottet anser, att ingenting skall åtgöras i den fråga motionen behandlar, utan utskottet kan ju äfven göra det af det skäl, att det har kommit till den uppfattning, att motionärerna icke lyckats finna den allra bästa vägen, och det må nu icke tagas illa upp, om utskottet i detta fall kommit till eu sådan uppfattning. Det har synts utskottet innebära en mera tillfredsställande lösning af denna fråga, om man föranstaltar en verklig utredning, huru många af de nuvarande postkontoren, som äro af den ringa omfattning, att de skulle kunna förestås af tjänstemän af lägre grad. Genom en dylik anordning skulle det gifvetvis ur rent statsfinansiell synpunkt kunna göras besparingar, och den lägre postpersonalens befordringsintressen skulle kunna tillgodoses på det sättet i samma grad, som om man beträdde den väg motionärerna här peka på, och hvad beträffar allmänhetens postala intressen, skulle dessa i lika hög grad tillgodoses. Men utskottet har icke stannat vid att endast peka på denna möjlighet, utan det har äfven förutsatt såsom nödvändig konsekvens för beträdandet af denna väg, att den lägre postpersonalen skulle i större utsträckning, än hvad nu är fallet, beredas möjlighet till inhämtande af kunskaper i det verkligt postala arbetet på postkontoren, på hvilket arbete den nu i rätt stor utsträckning är afstängd, hvilket framgår af hvad som yttrades vid denna frågas föregående behandling här i Riksdagen. Under sådana förhållanden skulle man äfven ernä, att man vid de nuvarande postkontoren skulle kunna använda de arbetskrafter, som tjänstemän af lägre grad prestera, äfven för det egentliga postala arbetet, gifvetvis under uppsikt, där så behöfdes, af en tjänsteman i högre grad. Samtidigt med att man sålunda använde dessa tjänstemän i lägre grad, skulle dessa genom denna verksamhet bli satta i tillfälle att inhämta de kvalifikationer, som man anser, att de böra inneha för att öfverhufvud taget kunna åtaga sig att förestå postkontor af lägre klass eller hvad man vill kalla dem. Utskottet har således, så vidt jag kan finna, här pekat på en väg, som är mera effektiv såväl ur synpunkten af den lägre postpersonalens intresse som det rent statsfinansiella intresset och äfven allmänhetens postala intresse. Jag menar således, att den väg, som utskottet pekar på, är mera tillfredsställande och möjliggör en mera demokratisk lösning af den fråga, som motionärerna berört, och det är därför som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Kristianstad: Jag har, såsom herrarna finna, varit med om att väcka den motion, som nu föreligger, och jag har gjort det därför, att jag ansett, att man med den anordning vi där föreslagit, kan vinna det syfte, som vi i förevarande afseende anse önskligt. Herr Thorsson har här redan förut utförligt bemött utskottet i de olika punkterna, och jag vill nu endast ytterligare framhäfva en synpunkt, som för mig varit mycket afgörande, då jag undertecknade denna motion. Här är icke fråga om, att man alldeles nödvändigt skall inrätta postanstalter af en viss ny typ, utan hvad vi i motionen

särskildt påyrkat är, att man försöksvis skulle inrätta dylika postanstalter. Vår afsikt är, att man genom ett sådant försök skulle utröna, huruvida en dylik anordning är lämplig eller ej och om de fördelar, hvarom motionen talar, därigenom kunna vinnas.

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

(Forts.)

Det har nu invändts såväl från den ärade utskottsordföranden som jämväl från en talare på stockholmsbänken, att endast ett fåtal postkontor inrättats under den senaste tiden. Men det kan ju möjligen tänkas, att detta just berott därpå, att motioner i samma syfte som den nu föreliggande här varit före till behandling under de två senaste åren och att generalpoststyrelsen fördenskull ansett sig böra ställa sig afvaktande i detta stycke, för den händelse Riksdagen skulle komma att fatta något beslut i den riktning, hvori dessa motioner gått.

Det har anförts, att våra i motionen gjorda beräkningar skulle vara oriktiga i så måtto, att vi i vår jämförelse endast fäst oss vid postkontorens utgifter i stället för vid poststationernas utgifter. Då man emellertid motionerar om införandet af ett nytt slag af poststationer, som endast skulle inrättas på de platser, där postgöromålen tagit sådan utveckling, att man nödvändigtvis måste inrätta ett postkontor, är det alldeles naturligt, att man då måste räkna med den besparing, som uppstår, om man inrättar detta särskilda slag af poststationer i stället för de postkontor, som i annat fall måste komma till stånd. Den föregående ärade talaren betonade här starkt, under hänvisning till den motivering, som utskottet förebragt, att man genom att beträda den af utskottet förordade vägen skulle kunna gå längre och vinna en mera demokratisk lösning af denna fråga, än hvad motionärernas förslag innebär. Men det är ju ingenting som hindrar att motionera om rätt för de lägre tjänstemännen att få bättre befordringsmöjligheter; det ena goda utesluter ju icke det andra. Om vi i dag bifalla motionen och utsträcka möjligheten för posttjänstemännen i lägre grad att få befordringsmöjlighet till poststationsföreståndare, om vi taga detta steg i dag, hindrar ju icke detta, att vi sedan ett kommande år kunna gå vidare på samma väg.

Jag har med dessa korta ord endast velat uttala, att saken är värd Riksdagens beaktande, och ber för min del få yrka bifall till motionen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Lindberg: Herr Thorsson nämnde Limhamn som en af de platser, som enligt hans uppfattning vore styfmoderligt behandlad i postalt afseende, och jag skall därför be att till detta få säga, att man på denna plats länge hyst en mycket liflig önskan om att få förbättrade förhållanden i detta afseende. Det är ju icke precis någon af de minsta platserna här i landet, det är en köping med 10,000 invånare och litet till och med en synnerligen stor fabriks- och industriverksamhet. Det är helt naturligt, att man på en sådan plats skall hysa en ganska liflig önskan att få så goda postförhållanden som möjligt.

Jag har visserligen icke hunnit att tillräckligt sätta mig in i denna sak, men jag tror, att detta är en plats, där det vore lämpligt att inrätta en poststation af den typ, som motionärerna föreslagit. hvarför jag, herr talman, yrkar bifall till motionen.

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

(Forts.)

Herr Thorsson: Herr talman! Jag ber att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk ett par ögonblick. Utskottets ärade ordförande sade, att vi lyckats skaffa en vilseledande bild af förhållandena, då vi gjort våra ekonomiska beräkningar på det sätt, vi gjort, genom att taga med *alla utgifter* men endast en del af inkomsterna. Jag anhåller då att få lämna den underrättelsen, att vi såsom postkontorets utgifter endast medtagit löner, hyra och expenser, men lämnat ur räkningen utgifter för postbefordran m. m. Således ha vi visst icke medtagit alla utgifter. Vidare vill jag än en gång fästa kammarens uppmärksamhet på, att, när vi beräknade förhållandet mellan poststationerna och postkontoren, ha vi ansett den riktiga utgångspunkten vara den omfattning, som enligt vår åsikt de blifvande poststationerna skulle få, d. v. s. att den blifvande stationen skulle hänvisas att endast räkna med egna inkomster och icke som postkontoren tillåtas vegetera på kringliggande poststationer. Då vi icke medtagit samtliga utgifter, kunde vi svårigen räkna med andra inkomster än de, som härflyta från försålda frankotecken.

Vi ha sedan utskottets utlåtande blifvit tillgängligt gjort en ny uträkning af de 12 postkontorens samtliga inkomster, och därvid följt de beräkningsgrunder utskottet angifvit som de riktigaste. Men vi ha icke räknat med inkomsterna i hela riket utan nöjt oss med att beräkna förhållandet i de postdistrikt, hvilka beröras i vår motion. Sedan vi sammanräknat öfriga postala inkomster i hvarje distrikt för sig och fördelat dessa inkomster i förhållande till postkontorens frankouppbörd, så sänkes den af oss beräknade förlustsiffran från 24,000 kronor till 12,000 kronor, men det blir i alla fall en brist, äfven när vi räkna med alla de öfriga postala inkomsterna.

Det skulle blifvit både skrifvet och taladt mindre om saken, om vi i stället i motionen sagt, att det skulle inbesparas i hyra och löner ett belopp så och så stort, om man använder den af oss föreslagna administrationsmetoden, då postkontor förvandlas till poststationer eller nya poststationer inrättas.

Jag ber att ännu en gång få betona, att vi icke haft för afsikt att kasta lystna blickar på de nuvarande poststationerna, så länge de tillfredsställa allmänhetens anspråk. Och i regel har väl poststyrelsen icke anledning att öfvergå från de nuvarande poststationerna, förr än ortsintressena framkalla en förändring.

Jag är lifligt öfvertygad därom, att det skulle ligga ett visst framsteg i ett bifall till den motion, vi tillätit oss framställa. Och vill tillika betona, att för oss har det icke enbart varit fråga om att skaffa befordringsmöjligheter åt de lägre posttjänstemännen, ty vi ha förstått att om befordringsmöjligheterna skulle inskränkas till anställande af föreståndare vid de poststationer, hvilkas realiserande afses med denna motion, så skulle reformen blifva betydelslös för den lägre postpersonalen.

Vi ha hufvudsakligen tänkt oss, att ett bifall till vår motion skulle hindra inrättandet af postkontor på sådana platser, där man icke har behof af så dyrbara apparater, samt bereda möjlighet för att allmänhetens behof tillgodosäges samtidigt som de postala angelägenheterna sköttes på ett ekonomiskt mera tillfredsställande sätt.

Herr Persson i Tällberg: Då motionärerna varit så välvilliga mot mig, att de verkställt en kritik öfver de siffror, som jag angaf i mitt enkla anförande förliden riksdag, då en liknande fråga förelåg, så skall jag be att få säga några ord.

Jag vill då först fastslå, att motionärerna icke ha kunnat påstå än mindre bevisa, att de siffror, som jag då angaf, voro oriktiga utan fastmera erkänt, att de voro fullständigt riktiga. Motionärernas anmärkning gällde endast den sammanställning, jag gjort beträffande lönesiffrorna, och den bestod däri, att för de lägre tjänstemännens lönesiffror angaf jag högsta lönegraden, men för de kvinnliga post-expeditörerna angaf jag den lägsta lönegraden. Nu är förhållandet, att herr Thorsson som gammal politiker många gånger visat oss, att äfven han begagnat siffror just på samma sätt. Men utom det rent taktiska momentet, som gifver mig ett visst berättigande att använda siffrorna, som jag gjorde, så var jag praktiskt taget fullkomligt berättigad att angifva lönesiffrorna på det sätt, som jag gjorde, ty det är faktum, att om s. k. lägre posttjänstemän skulle förestå en station, en poststation af högre klass, hvarom då var fråga, så skulle de knappast kunna tänkas göra detta förr än de så länge tjänstgjort i posten, att de kommit upp till den högsta lönegraden, då däremot en kvinnlig postexpeditör med högre utbildning mycket väl skulle kunna förestå sådan station, medan hon befinner sig i lägsta lönegraden. Men vidare vill jag säga, att om det skall ligga någon mening i de nuvarande motionärernas tal därom, att de vilja bereda utvidgade befordringsmöjligheter för dessa lägre posttjänstemän, så lär väl detta icke i tillräcklig grad kunna ske blott därigenom, att man utvidgar området för deras verksamhet, utan det lär väl få ske därutinnan, att man tänker på, att de därigenom skola kunna få löneförhöjning. Och jag har för min del intet däremot; om de kunna sköta en syssla som är af sådan beskaffenhet, så mycket gärna för mig. Hvad som jag satte mig emot då och hvad jag fortfarande sätter mig emot är, att, då jag i likhet med motionärerna tror, att våra poststationer i många fall böra gifvas utvidgad befogenhet, vi icke just därför skola bestämma, af hvilka personer dessa poststationer skola förestås. Vi ha en lång och god erfarenhet, vågar jag säga, om det sätt hvarpå generalpoststyrelsen skött *detta* sitt uppdrag; den har gjort det på ett mycket tillfredsställande sätt. Det är ett stort antal poststationer i våra bygder, som förestås af småbönder, landthandlande, folkskollärare, f. d. folkskollärare, järnvägsstationsföreståndare o. s. v. Jag tror, att många af dessa fortfarande skulle vara fullt dugliga att förestå stationerna, äfven om dessa stationer finge en utvidgad befogenhet. Jag kan icke gilla den byråkratiska ståndpunkt, som jag tycker framskyntar i motionärernas förslag, att föreståndarna ovillkorligen skulle vara tjänstemän. Låt poststyrelsen tillsätta tjänstemän, där detta är behöfligt, men låt dem taga vanliga människor till föreståndare, där tjänstemän äro obehöfliga.

Eftersom motionärerna klandrat mina siffror, så kan jag icke underlåta att uppläsa till jämförelse med de siffror, som motionärerna lämnat, de siffror, som utskottet skaffat sig. Dessa siffror ha redan varit på tal men icke i sitt sammanhang angifna, och då kan jag icke neka

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

(Forts)

mig nöjet att läsa upp dem ur utskottets motivering — herr Thorsson får sedan förklara bort dessa siffror, som han kan. Men jag tror, att dessa siffror kommit från personer med till och med större sakkunskap än hvad herr Thorsson kan göra anspråk på. Utskottet säger: »Till utskottets förfogande har ställts en omräkning enligt här angifna grunder af de 12 af motionärerna anförda postkontorens bärighet, och visar denna, att statsverket af ifrågavarande kontor haft en inkomst af öfver 20,000 kronor i stället för en förlust af cirka 24,000 kronor enligt motionärernas beräkningar. På enahanda sätt utförd beräkning af det ekonomiska resultatet af de 51 minsta postkontoren i riket visar en inkomst för statsverket af öfver 334,000 kronor i stället för i motionen uppgifna 100,000 kronor».

Det är sålunda en ganska stor differens mellan siffrorna, och jag måste säga, att jag känner mig i viss mån smått förvånad öfver att, då motionärerna börjat sin motion med att klandra de siffror, som jag lämnat, de själfva lämnat minst sagdt icke vederhäftiga siffror. Men då jag framställt detta, om man så vill, klander mot motionärerna eller detta lilla själf försvar för den åskådning, som jag gjort gällande förlidet år, så vill jag i många stycken gifva motionärerna rätt. Jag tror, att man i postverket i många fall arbetar med öfverqualificerad arbetskraft och att rättelse därutinnan bör komma till stånd. Jag tror också, att det inrättats för många postkontor i vissa fall, där det icke är så mycket af behovet påkalladt. Om man därför vill gå så tillväga, som motionärerna angifvit, och inrätta stationer med större befogenhet, så tror jag, att allmänheten skulle vara tillfredsställd med detta. När jag kommer in i det stora posthuset i Stockholm, har jag aldrig riktigt kunnat förstå, hvarför postexpeditörer med sin höga utbildning skola verkställa denna enkla sysselsättning att mottaga vanliga och rekommenderade bref, att skriva kvitton m. m. Jag tror, att det vore nog, om det funnes en eller två personer där med större utbildning, ty språkkunskap är ju nödvändig. Det kan inträffa fall, då det är af vikt, att det finnes personer, som kunna språk. Jag medger gärna, att jag icke är inne i de postala tekniska frågorna, men jag vill bara säga, hvad jag med mitt enkla bondförstånd funnit i detta fall och sålunda uttala en viss anslutning till motionens syftsmål, men jag vill taga afstånd från den väg, motionärerna anvisat, och sålunda öfverlåta åt generalpoststyrelsen att bestämma, hvilka personer skola vara föreståndare för dessa poststationer med utvidgad befogenhet och hvilka kvalifikationer, dessa personer böra ha.

Det är endast detta jag har velat säga, och jag hoppas, att vi skola komma till det målet, men jag tror icke, att vi komma till det målet genom ett bifall till motionärernas framställning, ty hela motiveringen går i helt annan riktning och deras hemställan går också i helt annan riktning. Därför tror jag, att vi denna gång göra klokast i att afslå motionen, hvarför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan herr vice talmannen nu öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, anförde

Herr Wikström: Herr talman! Jag vill icke säga många ord i denna diskussion, men det tyckes mig, som om det föreligger en viss oklarhet i en punkt. Det är, hur motionärerna tänkt sig, att dessa poststationer skola verka, hvilken ställning de skola intaga till de gamla postkontoren. Det förefaller mig, som om motionärerna tagit alldeles för stor hänsyn till den skillnad, som föreligger mellan postkontorens och poststationernas olika rätt att betjäna allmänheten. Det är, såsom i detta utskottsutlåtande påvisats, en tämligen betydlig skillnad i detta afseende. Och jag tror icke, att denna skillnad kan motivera införandet af något alldeles nytt slag af poststationer. Den befogenhet, som poststationerna ha att betjäna allmänheten, har blifvit åtskilligt utvidgad under de senaste åren, och jag har hört från högre håll inom poststyrelsen, att det är meningen att ytterligare utvidga densamma. Jag tror i alla händelser, att poststationernas befogenhet i fråga om betjänaandet af allmänheten kan ytterligare utvidgas utan att det behöfver införas något nytt slag af postanstalter och utan att det behöfver anställas tjänstemän vid dessa poststationer.

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.
(Forts.)

Däremot tycker jag, att motionärerna tagit alldeles för liten hänsyn till de olikheter, som förefinnas mellan poststationerna och postkontoren i fråga om deras inre organisation och förvaltning. Vi känna till, att poststationerna utlämna och taga emot post, men de hafva icke själfständig redovisning. De taga emot t. ex. postanvisningar men måste skicka dem till närmaste postkontor, där de effektueras. Postkontoren däremot ha hela postverkets redovisningsrörelse om hand, redovisningen till tidningarna för tidningsafgifterna och till postsparbanken för postsparbanksmedlen. För postauvisningsmedlen ha de en rätt vidlyftig kassaförlagsrörelse. Där skötes hela statistikföreningen m. m. Då undrar jag, hur motionärerna tänkt sig, hvilken befogenhet dessa nya postanstalter skulle få. Om de icke skulle ha den befogenhet, som nu tillkommer postkontoren, kan jag icke föreställa mig, att det vore motiveradt att införa sådana här nya anstalter, och om de skola ha samma befogenheter som postkontoren och samma själfständiga redovisning, som postkontoren ha, blefve de icke annat än postkontor. Då tycker jag, att frågan kan ställas så: kunna de nuvarande postkontoren skötas af tjänstemän af lägre grad? Det förefaller mig icke att vara en utveckling af lycklig art, om man skulle införa nya organisationer i postverket, som skulle intaga en mellanställning. Det föreligger i år en motion, som rör järnvägsförvaltningen, och där säges det bland annat: »att organisationen inom verket i sin helhet genom de förändringar, som undan för undan genomförts, blifvit tung, byråkratisk och föranleder onödigt omgång och tidsutdräkt med ärendenas afgörande genom de många instansernas tillvaro».

Nu är det just fråga om införandet af en ny instans i postverket, som icke funnits där förut. Jag kan icke fatta annat än att den organisation, som förefinnes, är mycket enkel och praktisk, och jag föreställer mig, att det föreligger icke något skäl för Riksdagen och Andra kammaren att komma med en admonition till postverket och säga, att så enkelt och praktiskt får ni icke ha det, utan ni får inrätta nya mellanorganisationer med därpå följande omgång, tidspillan och mångskrifveri och sådant, som därmed följer; ni får lof att byrå-

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

(Forts.)

kratisera er förvaltning en smula. Dit syftar motionen, såvidt jag kan finna.

Jag skall icke inlåta mig på ett bemötande af hvad motionärerna vidare anført, då diskussionen dragit ut länge nog, utan jag skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan, och jag tror, att om herrarna uppmärksamt genomläsa utskottets utlåtande, så skola herrarna finna, att det är så uttömmande och beviskraftigt, att det är onödigt att här vidare tala för detsamma.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag måste ännu en gång taga kammarens tid i anspråk. Jag kan icke låta herr Daniel Perssons yttrande vara aldeles oemotsagdt, ty han tycktes vilja göra gällande, att vi i vår motion hade gjort oss skyldiga till samma fel som han i fjol, när han räknade med den lägsta lönen för de högre tjänstemännen och den högsta lönen för de lägre tjänstemännen. Det är denna beräkningsmetod vi tillåtit oss göra en erinran emot. Vi ha icke gjort oss skyldiga till samma räkneshätt, ty vi ha räknat med en aflöning af 1,740 kronor till de personer, som skulle blifva föreståndare för de nya poststationerna. Nu vet jag, att i Stockholm finnas personer af lägre lönegrad, som ha högre lön än 1,740 kronor, men då vill jag säga, att här gäller det icke att framställa undantagen som regel.

Sedan tillät sig herr Daniel Persson att säga, att han tyckte, att det var byråkratiskt att hafva tjänstemän såsom poststationsföreståndare. Ja Herre Gud, då är det, herr Daniel Persson, byråkratiskt att hafva några som helst tjänstemän i postverket. Hvarför skulle vi då icke vara så demokratiska och fria från all byråkratism, att vi anordnade hela postväsendet genom poststationsföreståndare? Motståndarna till motionen söka göra denna fråga större än den är. Jag hade trott, att det hela skulle ses i förhållande till verkligheten. Och jag föreställer mig, att först när man på en ort nått det stadium att kraf framföras om inrättandet af ett postkontor, borde man taga sig en funderare, om det icke vore möjligt att få denna mellanform, hvarom det nu är fråga.

Derr Daniel Persson sade vidare, att de beräkningar vi lämnat voro fullständigt vilseledande, ja, han nästan satte i fråga att de voro ansvarslost hopkomna. Vi ha icke haft möjlighet att gå efter andra siffror än vi gjort. Sedan ha vi, som jag förut nämnt, försökt göra om beräkningarna efter samma beräkningsgrunder som utskottet, med den inskränkning jag i mitt förra anförande angaf. Äfven denna sista beräkning konstaterar förlust för ifrågavarande postkontor. Vi ha icke försökt att vilseleda vare sig den ena eller den andra.

Sedan sade den ärade talaren på norrlandsbänken något om att man här skulle komma in på afvägar. Han befarade att ett bifall till motionen skulle tillkrängla spörsmålet ännu mera. Vidare ville han ha reda på, hvilken ställning de nya poststationerna skulle få. Ja, de närmare föreskrifterna för dessa poststationer är det helt naturligt att vi måste öfverlåta åt generalpoststyrelsen att utfärda. För min del har jag tänkt, att man skulle för dessa tilltänkta poststationer blifva befriad från den omgång, som nu är mellan allmänheten och de nuvarande poststationerna, nämligen att de skola gå med alla sina eko-

nomiska affärsförbindelser öfver hufvudpostkontoret. Jag har tänkt, att dessa nya poststationer skulle bli så själfständiga, att de skulle kunna sköta sina postala angelägenheter utan att gå till postkontoren. Jag hade i mitt enkla sinne trott, att det skulle bli en förenkling på så sätt i stället för, såsom den siste talaren sade, att saken ännu mera skulle invecklas. Där ser man, hur en så enkel sak kan ses på olika sätt. Vi utgå från olika synpunkter, och därför bedöma vi spørgsmålet olika och komma till olika slut.

Ang. inrättande af ett nytt slag af postanstalter.
(Forts.)

Herr talmannen, som emellertid återkommit och återtagit ledningen af förhandlingarna, lämnade nu ordet till

Herr Persson i Tällberg, som yttrade: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning däraf, att herr Thorsson angaf, att jag skulle sagt, att motionärerna gjort sig skyldiga till samma fel, som jag gjorde förlidet år. Det har jag visst icke sagt. För det första har jag icke erkänt, att jag gjort mig skyldig till något fel, men om mina sifferuppgifter voro felaktiga, så var det dock ingenting mot motionärernas siffersammanställningar. Det var det jag angaf. Jag vill således icke alls likställa min framställning med motionärernas framställning. Detta sade jag och ingenting annat. Jag har visst icke sagt, att jag ville likställa mig med motionärerna i detta fall.

Nu vill jag påpeka en annan sak, då motionärerna vändt sig mot hvad jag anförde förlidet år. För att få fram andra siffror anförda motionärerna i sin motivering, att om det skulle blifva kvinnliga postexpeditörer såsom föreståndare för dessa poststationer, skulle det därtill komma transportkostnader för posten. Det är egendomligt. Tror verkligen herr Thorsson, att om vi finge postbetjände eller tjänstemän af lägre grad, som det heter, att dessa skulle verkställa posttransporten själfva och att detta skulle ingå i deras åliggande? Det är en ren orimlighet att, såsom motionärerna göra, anförda detta till stöd för sin motion. Jag vill icke klandra, att man söker så mycket som möjligt finna stöd för motionen, men ett sådant stöd bör grunda sig någorlunda på reala förhållanden.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i öfverensstämmelse med de därunder framställda yrkandena propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes af herr Thorsson, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förvarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 141 ja mot 44 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Statsutskottets härefter föredragna utlåtande, nr 20, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af kvinnliga biträden i postverkets stat samt fastställande af postverkets stat för driftkostnader år 1913 blef af kammaren godkändt.

§ 9.

*Ang. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.*

Vidare företogs till afgörande Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning af återremiss af utskottets utlåtande nr 2 om väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t angående rätt för pensionerad järnvägspersonal att erhålla fribiljetter.

Utskottet hade till behandling förehaft två inom Andra kammaren väckta motioner, nr 27 af herrar *Bogren* och *Carlson* i Herrljunga samt nr 238 af herr *Röing*, båda afseende rätt för pensionerad järnvägspersonal att erhålla fribiljetter.

Herrar *Bogren* och *Carlson* i Herrljunga hade i sin motion hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning, huruvida och i hvad mån pensionerad järnvägspersonal borde erhålla fribiljetter, samt därefter vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen kunde föranleda.

Herr *Röing* föreslog i sin motion, att Riksdagen behagade i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att pensionerad ordinarie järnvägstjänsteman, man eller kvinna, måtte förklaras vara berättigad att arligen erhålla fribiljetter, efter förut innehafd klass, för två resor fram och åter å statens järnvägar.

Vidare hade till utskottet remitterats ett från Första kammaren öfversändt protokollsutdrag, innefattande delgifning, jämlikt 63 § riksdagsordningen, af kammarens beslut öfver dess andra tillfälliga utskotts hemställan i anledning af en utaf herrar *F. Berglund* och *Rosén* väckt motion, nr 87, i samma ämne samt utvisande, att Första kammaren för sin del beslutat, att Riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning, huruvida och i hvad mån pensionerad ordinarie järnvägspersonal borde erhålla fribiljetter, samt därefter vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde:

1) att Andra kammaren måtte biträda Första kammarens i ärendet fattade beslut;

2) att herrar *Bogrens* och *Carlsons* i Herrljunga motion genom utskottets under 1) gjorda hemställan måtte anses besvarad; samt
3) att herr *Röings* motion genom utskottets under 1) gjorda hemställan måtte anses besvarad.

*Ang. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.
(Forts.)*

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af

Herr Persson i Stallerhult, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Frågan om rätt till fribiljetter å statens järnvägar har varit föremål för Riksdagens behandling ganska många gånger dels i syfte att inskränka denna rätt och dels också i syfte att utsträcka densamma. Då vid föregående riksdagar fråga varit före angående inskränkning af fribiljettsystemet, hafva yrkandena härom alltid af Andra kammaren bifallits, och då å andra sidan frågan om utsträckning af fribiljettsystemet varit föremål för Riksdagens behandling, hafva dessa yrkanden lika regelbundet af Riksdagen afslagits. Man ser således, huru denna fråga hittills gestaltat sig.

Det utskottsutlåtande, som nu föreligger, innebär ju en betydlig utsträckning af detta fribiljettsystem; och då jag förut alltid varit emot att utsträcka detta system, är det helt naturligt, att jag äfven denna gång kommer att yrka afslag på denna begäran, d. v. s. afslag såväl å utskottets hemställan som också å motionärernas förslag.

Om jag så går tillbaka och endast undersöker, hur frågan om detta fribiljettsystem kommit upp och blifvit föremål för Riksdagens öfverläggningar, så finner jag, att denna fråga först väcktes genom en hemställan från statsrevisorernas sida; och jag ber att få erinra om att den första gången detta ämne var före inom statsrevisionen var år 1902. Då sutto såsom statsrevisorer herrar Persson i Tällberg, Bromée i Billsta, Pantzarhielm, Odqvist och Lundell, och så var jag också med. Dessa revisorer funno nu, att detta fribiljettsystem, detta åkande utan att betala, hade på statens järnvägar natt en sådan utsträckning och tillämpades i så hög grad, att revisorerna omöjligen kunde underlåta att därom göra erinran i sin revisionsberättelse. Det befanns nämligen, när saken undersöktes, att det var icke mindre än 3,874 personer som hade erhållit denna rätt till fribiljetter; och det befanns också, när man såg närmare efter, att en eller annan eller kanske flertalet af de statstjänare, som hade denna rätt till fribiljetter å järnvägarna, trots detta vid sina tjänsteresor tog betaldt för fribiljetten motsvarande resekostnader. Sälunda påpekade statsrevisorerna också den sidan af frågan, att, när staten lämnar fribiljett åt en statstjänsteman, denne icke sedermera skall få taga betaldt för de resor, som han gör för statens räkning, utan att fribiljetten skall gälla äfven för sådana resor. Emellertid hade revisorernas påpekande och hemställan den påföljden, att statsutskottet enhälligt tillstyrkte en framställning till Kungl. Maj:t såväl därom att detta fribiljettsystem skulle inskränkas, som icke därom att bestämmelser skulle utfärdas, att de som hade fribiljett icke skulle få taga betaldt för sina tjänsteresor; och blef denna hemställan af båda kamrarna bifallen.

När man nu ser på den verkan, som denna revisorernas hemställan och Riksdagens beslut haft, så tror jag, att man bör hålla revi-

*Ang. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.*
(Forts.)

sorerna räkning för den vaksamhet, som de i denna fråga visat. Ty det torde väl alla känna till, som läst eller tillämpat resereglementet, att åtminstone i denna del det omöjliggjorts för dem, som hade rätt att för sina resor taga betaldt af staten eller hvem det vara må, att tillgodoräkna sig denna betalning, så snart de hafva fribiljetter; och att detta verkat till förmån för statskassan, d. v. s. till en minskning af statsutgifterna, det lärer väl icke vara tvifvel underkastadt.

Sedermera har ju den Riksdagens skrivelse, som föranleddes af den statsrevisorernas hemställan som jag nyss berörde, också haft till följd, att fribiljettsystemet rätt afsevärdt reducerats i de nyare reglementena och i de nyare kungl. brefven. I det Första kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, hvilket man nu tillstyrker äfven Andra kammaren att biträda, står omtaladt, hvilka de tjänstemän och andra personer äro, som hafva rätt till fribiljetter; och jag vill hemställa till herrarna, huruvida det är så ofantligt farligt med detta fribiljettsystem, sedan det blifvit sålunda reduceradt. De personer, till hvilka fribiljetter utdelas, äro nämligen egentligen endast tjänstemän i civildepartementet, öfverrevisorerna vid statens järnvägar samt landshöfdingar, biskopar och länsmän inom respektive län, stift eller distrikt; och så är det åtskilliga utom statens järnvägar stående personer för uppdrag i dessas tjänst, d. v. s. när dessa personer resa i uppdrag för järnvägen, få de sina resekostnader ersatta, om de icke hafva fribiljett, men när de få fribiljett, få de icke debitera statsverket för någon resekostnad. Vi se sålunda, att det fribiljettsystem, som numera äger rum, är reduceradt ausenligt på grund af de orsaker, som jag antydtt.

Gär man nu öfver till hvad motionärerna vilja och utskottet tillstyrkt, nämligen att rätten till fribiljetter skall utsträckas till alla järnvägspensionärer, d. v. s. till alla som hafva tjänat järnvägen, så måste väl hvar och en erkänna, att ett bifall härtill skulle innebära en utsträckning af fribiljettsystemet, som åtminstone denna kammare knappast har anat; och en sådan utsträckning skulle ju gå alldeles stiek i stäf mot allt hvad kammaren och Riksdagen förut här uttalat och man också vunnit.

Nu lärer här finnas åtskilliga skäl för att dessa tjänstemän och betjante vid statsjärnvägarna, som blifva pensionärer, skulle få denna rätt. Ja, för all del, det kan vara billighet i en sådan begäran, det skall jag icke förneka. Men det skall vara billighet icke allenast mot dessa tjänstemän och betjante, det skall vara billighet också mot hela svenska folket; och om man ser saken ur den synpunkten, hur ställer det sig då med frågan om dessa fribiljetter?

Så säges det, att denna rätt har så godt som ingått i järnvägspersonalens löneförmåner. Ja, jag trotsar hvem som helst, som läser aflöningsreglementet för järnvägen, det gamla såväl som det nya, att där kunna finna ett enda ord om rätt för tjänstemännen att åka fritt, när de äro i järnvägens tjänst. Att de få det en eller annan gång, det vill jag icke förneka, och det visa också de kungliga brefven; men i alla de fall, då de för sina tjänsteresor förut skulle ha fått betaldt af järnvägsmedlen, få de nu icke taga betaldt.

Sedan säges det också, att ingen hänsyn tagits till värdet af dessa fria resor vid pensionsbeloppens bestämmande, och att därför, då järn-

vägsmännen haft denna förmån under sin tjänstetid, de såsom pensionärer borde hafva en liten del däraf i pension. Ja, det vill jag med stor säkerhet här framhålla, att, när pensionsfrågan löstes vid 1910 års riksdag, nog var det en gynnsam pensionsreglering för järnvägspersonalen; därom lär det väl icke vara mer än *en* mening. Den saken känna vi till, sedan frågan förelåg både vid 1909 och vid 1910 års riksdagar. Den löstes, som sagdt, slutligen vid 1910 års riksdag till stor förmån för denna stora personal; så icke går det an att åberopa detta som skäl för att de nu föreliggande motionerna skulle bifallas.

Ang. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.

(Forts.)

Så antydes också såsom ett skäl, att ett bifall till dessa motioner icke skulle kosta järnvägarna eller staten något, och att man sålunda alltför gärna kunde utsträcka förmånen af dessa resor utan betalning. Ja, jag vill hemställa till herrarna, huruvida man kan resonera på det sättet, att man säger: icke kostar det järnvägstrafiken vare sig mer eller mindre, att järnvägen låter en person mera åka med, om han betalar eller icke betalar, det är detsamma, ty det är i båda fallen lika dyrt att drifva järnvägen; och järnvägsdriften tar icke någon skada, vare sig den har betalande resande eller icke betalande, trafikkostnaderna bli nog lika dyra för de ena som för de andra.

I den summariska redogörelse för statens järnvägar, som hvarje år utdelas på våra pulpeter och som vi för några dagar sedan mottogo för år 1911, behöfver man endast se på den första sidan för att finna, hvad det kostar att trafikera statens järnvägar. För nämnda år har det kostat 58,109,875 kronor. Kan man alltså säga, att det icke kostar något att resa på statens järnvägar, när driftkostnaderna uppgå till den höga summan, och ändå är här icke inberäknadt ett enda öres ränta för de statslån, som upptagits för att bygga järnvägar. Läger man räntebeloppen till driftkostnaderna, blir det ingen behållning kvar. Sålunda tror jag icke, att sådana skäl som detta kunna väga det ringaste till förmån för bifall till framställningen.

Sedan vill jag äfven antyda några ord därom, att det tillfälliga utskottet här hemställer, att kammaren måtte biträda Första kammarens beslut, och i Första kammarens beslut, som vi se här ordagrant återgifvet på sid. 4 i betänkandet, hemställas, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning, huruvida och i hvad mån pensionerad ordinarie järnvägspersonal bör erhålla fribiljetter, samt därefter vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen kan föranleda.

Det är allt. Hvad man här begär, att kammaren skall göra, är då, att den skall instämma i detta beslut, men när man ser efter i motiveringen till det Första kammarens beslut, som Andra kammaren här skulle biträda, och jämför denna motivering med Andra kammarens utskotts egen motivering, så finner man, att denna senare afviker rätt afsevärdt från Första kammarens motivering. Första kammarens motivering är icke intagen i Andra kammarens utlåtande, utan det hemställs i detta, att kammaren skall enbart instämma i Första kammarens beslut, som jag uppläst. Är det nu så, att Andra kammaren bifaller detta förslag, ingår detta i Riksdagens blifvande skrifvelse utan motivering. Andra kammarens motivering innehåller emellertid

Ang. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.

(Forts.)

rätt betydliga utvidgningar i afseende å denna rätt. Det står sedan taladt om och antydt, att undersökningen skall gå ut därpå, att jämväl hustrurna till dessa pensionärer skulle åka fritt, och rätten till fribiljett utsträckas än vidare att gälla äfven den extra personalen, för den händelse den blir pensionerad.

Sälunda se herrarna, att det är en betydlig utsträckning i Andra kammarens motivering, och är det så, att utskottets hemställan bifalles, kan jag icke se annat än att man på detta sätt helt naket afsänder denna skrifvelse, d. v. s. denna kläm, men jag vill icke tro, att Andra kammaren skall gå ännu längre än hvad Första kammarens motivering anger; ty den säger bestämdt ifrån, att man skall utgå från ett visst antal resor, då undersökningen sker.

Sedan tror jag, att det allra hufvudsakligaste skälet för mitt afslagsyrkande är det, att denna fråga är en ganska stor principfråga. Kan nämligen någon enda bland oss tänka, att om man åt dessa pensionärer vid statens järnvägar, som ju ha en af de största tjänste- och ämbetsmannakårerna, lämnar detta medgifvande, man sedan kan vägra detsamma äfven andra pensionärer, som tjänat staten i andra kollegiala och centrala ämbetsverk och alla möjliga anstalter. De må vara hvilka de vara må, hafva icke dessa såsom statstjänare och betjänte i lika hög grad utnyttjat sin arbetskraft till förmån för det hela, för staten, som dessa järnvägstjänstemän och betjänte? Jag svarar därpå bestämdt ja, ty statsverksamheten har många olika funktioner, och dessa måste utföras af statens tjänare; vare sig detta sker i det ena verket eller det andra, drager staten lika stor tjänst af sina arbetare. Och det vill jag säga, att jag skulle hellre vilja gå med på att gifva sådana statstjänare fria resor, som varit inestängda på sitt ämbetsrum hela sin tid och aldrig haft tillfälle att företaga några järnvägsresor; jag skulle hellre vilja utsträcka denna fribiljettsrätt till dem än till dessa, som i hela sin tjänstetid fått flacka och resa hur de behagat.

Jag för min del kan alltså icke se något skäl, hvarför kammaren nu skulle frångå det beslut, den fattat, då denna fråga förut förelegat. Andra kammaren har nämligen då afslagit framställningar sådana som denna, och jag har trott, att Andra kammaren skulle äfven denna gång vidblifva denna sin riktiga uppfattning. Herr talman! Jag ber att få yrka afslag på såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Häri instämde herrar *Olsson* i Fläsbro och *Olofsson* i Digernäs.

Vidare anförde

Herr Lemke: Herr talman, mina herrar! Jag beklagar, att jag i denna fråga måste uppträda med en annan mening än den förste ärade talaren. Det är icke så angenämt för mig, dels därför att jag i öfrigt sätter så stort värde på de åsikter, som han här i riksdagen framför, och dels därför, att han har så ofantligt mycket större anciennitet än den nykomling, som nu begärt ordet. Men den ställning, jag såsom järnvägsman intager, och den därmed följande olika

synen på saken, som jag har, må ursäkta mig, att då jag har en sådan syn på saken, jag också måste framlägga den.

För mig är det klart, att här föreligger egentligen två realskäl, som tala för bifall till utskottets förslag. Det ena är det, att denna fribiljettsrätt alltid varit ansedd som en löneförmån, detta icke nu blott så till förståendes, att personalen själf ansett den vara sådan, utan det har nog varit så också, att, vid alla de löneregleringar verket genomgått, inom dessa löne regleringskommittéer — och hvilket äfven kommit till uttryck i deras afgifna betänkanden — de naturaförmåner, som järnvägsfolket haft förmånen åtnjuta, hvarje gång kommit på tal, då det gällt att bestämma och fixera järnvägsmännens blifvande löner. Det är alldeles sant, som den förste ärade talaren säger, att i våra aflöningsreglementen, sådana som de åtminstone blifvit bestämda, detta icke kommit till uttryck, men jag tror mig med visshet kunna påstå, att under debatterna i dessa aflöningskommittéer äfvensom i betänkningarna denna sak kommit till fullständigt uttryck, och då det är så, att den procentuella pensionen är beräknad på alla möjliga andra aflöningsförmåner, äfven på en del naturaförmåner, som vid pensionens uträknande evalverats i mynt, kan det väl icke ligga något onaturligt i, att äfven denna rätt, som, på sätt jag skildrat, både i lönekommittéerna och af personalen själf ansetts som naturaförmån, i någon mån fuge ingå i deras pension. Det är det ena skälet.

Det andra skälet är af mera statsfinansiell beskaffenhet. Den föregående ärade talaren har ju också opponerat sig mot detta, men jag kan i alla fall icke låta bli att pointera, att utgifterna i detta afseende, om denna förmån beviljas, bli så förfärligt små, att de knappast kunna matematiskt uträknas. Vi veta ju, huru hög personfrekvensen vid järnvägarna är per år, och vi känna antalet af dessa pensionärer. Proportionen mellan dessa siffror är så oerhördt stor, att det utan vidare inses, att det icke kan kosta staten något uträkningsbart belopp, om dessa pensionärer få ett par fribiljetter om året. Då härtill kommer, att om detta förslag nu går igenom och frågan blir löst i den riktning, som Första kammaren och utskottet anse, att den bör lösas, så blir förhållandet naturligtvis det, att för dessa biljetter komma att gälla samma restriktioner, som för alla andra fribiljetter. Sålunda få de icke begagnas under hög trafik, å snabbgående fjärrtåg och icke under helger, då persontrafiken är hög, utan det blir under normala förhållanden och med normala tågsätt. Om det då i en eller annan provins sitter en af dessa pensionärer i ett hörn i en vagn, som i alla fall skall gå, så trotsar jag någon människa att med siffror kunna angifva, hvad detta kostar staten.

Härtill kommer ytterligare ett tredje skäl, som jag skulle vilja kalla opportunitetsskäl. Det är att våra grannländer, Norge och Danmark, slagit in på den väg, som utskottet önskar, att Riksdagen här skulle följa. Det bevisar ju, att denna princip vunnit anklang i dessa länder, som stå oss närmast äfven med afseende på järnvägstrafik, och att man icke funnit något principvidrigt i detta. Det torde vara bästa beviset för ohållbarheten i den förste talarens anförande, då han sade, att andra statspensionärer skulle komma efter och begära samma förmån. Har man icke fruktat för det i Norge och Danmark, så behöfver

Ang. fribiljetter åt pensionerad järnvägspersonal.
(Forts.)

Ang. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.
(Forts.)

man nog icke befara, att en sådan synpunkt skall göra sig gällande här i Sverige. Man måste äfven medge, att det är något annat med dessa pensionärer, hvilka tjänstgjort just i detta verk, som sköter järnvägsdriften, och som kanske slitit ut sig i styrelsens tjänst, än med en del andra tjänstemän, som, säga hvad man vill, icke haft den krävande tjänst, som järnvägstjänstemän i alla grader hafva. Med detta korta anförande skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Lenke förenade sig herrar *Sandberg, Bärg* i Katrineholm, *Modig* och *Johansson* i Uppmälby.

Herr von Sneidern: Herr talman! Jag ber för det första att få till alla delar instämma i det anförande, som den föregående ärade talaren hade. Därefter ber jag få vända mig mot herr Persson i Stallerhult, hvilken som en hufvudpunkt i sitt yttrande angaf, att principskäl hindrade honom att gå med på utskottets hemställan, och detta principskäl var, att om vi nu bifölle utskottets förslag, skulle vi därigenom öppna vägen för liknande anspråk från andra statspensionärer. Jag anser denna ståndpunkt principiellt oriktig. Ty hvad är väl pension, om icke en löneförmån, fastän den utgår först efter tjänstetidens slut. Man kan icke anställa några jämförelser mellan pensionerade järnvägstjänstemän och andra pensionerade statstjänstemän, utan jämförelsen får väl afse de förmåner, som de olika tjänstemännen haft under tjänstetiden. När från dessa andra tjänstemän inga anspråk framkommit eller i hvarje fall icke kunnat bifallas, så är det väl ingen anledning att frukta för något dylikt, om vi nu skulle bifalla utskottets hemställan med afseende på dessa pensionärer. Denna rätt är icke någon själfständig rätt; den står och faller med den rätt vi bevilja tjänstemännen, när de äro i tjänst. Skulle herr Carl Persson i framtiden lyckas inskränka den rätt till erhållande af fribiljetter, som för närvarande finnes för järnvägstjänstemännen, när de äro i tjänst, kommer detta naturligtvis att återverka på pensionärerna. Detta visar enligt min mening, att kammaren står fullständigt fri i afseende på sin ställning till hela fribiljettsrätten för järnvägstjänstemännen, om den nu bifaller utskottets hemställan.

Det har ju af den föregående talaren framhållits så många skäl för ett bifall till utskottets förslag, att jag icke vidare vill ingå på den saken. Jag skall endast anföra några ord ur en skrifvelse, som järnvägsstyrelsen aflät till Kungl. Majt år 1904, och där styrelsen anhöll, att en viss rätt att erhålla fribiljetter skulle beviljas åt de pensionerade järnvägstjänstemännen. Järnvägsstyrelsen skref då: »Om nämligen en dylik förmån, äfven i ganska begränsad omfattning, beviljades dessa befattningshafvare, skulle detta, enligt styrelsens förmenande, innebära en erkänsla för ett under en i regel längre följd af år utfördt arbete i statens järnvägars tjänst».

Jag tror att just denna synpunkt, den rent humanitära synpunkten, icke får borttappas af kammaren, ty det är den, som dock i främsta rummet tränger sig fram i detta fall. Hur ofta nödgas vi icke just af ekonomiska skäl, såväl i vårt privata lif som i det kommunala och statsliga lifvet, att afstå från humanitära åtgärder? Här är

nu kammaren i den lyckliga ställningen att kunna göra en humanitär åtgärd mot tjänstemän, som länge tjänat staten; och då så är, hoppas jag, att kammaren också griper detta tillfälle. Första kammaren har redan gjort det. När denna fråga första gången var före år 1898, afslög Första kammaren utan votering och debatt detta yrkande, men i år har den bifallit det.

*Ang. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.
(Forts.)*

Herr Carl Persson framhöll äfven, att utskottens motivering skulle vara olika i Första och Andra kammaren, därigenom att vi i Andra kammaren skulle ha yttrat oss något vidlyftigare om hvilka, som skulle komma i åtnjutande af denna förmån. Han talade om, att vi äfven hade tänkt, att hustrurna till dessa pensionärer skulle komma i åtnjutande af denna rätt. Ja, vi ha hemställt, huruvida icke de biljetter, som lämnas åt pensionärerna, äfven skulle kunna få användas af deras hustrur, men vi ha ingalunda tänkt oss någon utsträckning af den rätt, som kunde beviljas männen.

En annan punkt, som herr Carl Persson fäste sig vid, rörde den extra personalens eventuella rätt att erhålla dessa fribiljetter. Jag vet icke, huru ordet ordinarie kommit in i motionärernas yrkande. Vid föregående tillfälle, då herrar Camitz och Berglund väckt motioner i denna kammare, har det gällt de pensionerade tjänstemännen, men ordet »ordinarie» har icke förekommit. I en af de motioner, som vi ha haft till behandling inom utskottet, har detta ord icke funnits, där- emot har det stått i den motion i samma ämne, som framburits i Första kammaren. Detta har gjort, att utskottets utlåtande kommit att innehålla ordet i fråga. Nu är det för närvarande icke någon faktisk skillnad mellan dessa båda uttryck, ty under nuvarande förhållanden är det endast de ordinarie tjänstemännen, som ha pension. Just i dessa dagar har emellertid till Kungl. Maj:t inkommit ett förslag från järnvägsstyrelsen om beviljande åt den extra personalen af en viss grad af pensionsrätt. Nu mena vi, att om detta förslag skulle bifallas, så är det öfverensstämmande med den fullkomligaste rättvisa, att äfven dessa tjänstemän skulle komma i åtnjutande af den förmån, som vi nu begära för de ordinarie. Dessa ordinarie hafva vi enligt järnvägsstyrelsens uppgifter i år beräknat utgöra 1,497. Om det förslag som järnvägsstyrelsen nu framlagt skulle vinna statsmakternas gillande, så innebure detta en ökning af antalet pensionärer för i år med 482. Det är sålunda icke någon så farlig siffra, men äfven den torde man kunna reducera ganska betydligt. Förhållandet är nämligen det, att redan för närvarande har järnvägsstyrelsen funnit så starka billighets- hänsyn tala för beviljandet af ett slags pension åt de extra tjänstemännen, att styrelsen bibehåller dem i tjänst, äfven sedan de icke kunna göra den nytta, som motsvarar deras aflöningsförmån; d. v. s. de få kvarstå i tjänst utöfver den tid, som nu föreslås skola medföra pensionsrätt. När de åter icke längre kunna tjänstgöra, få de sjuk- aflöning. På grund af dessa förhållanden beräknar äfven järnvägs- styrelsen, att kostnaden för den pension, som kan komma att beviljas, icke kommer att bli så särdeles tryckande för statsverket. Nu menar jag, att dessa tjänstemän, som få den lägre aflöningen och naturligt- vis hafva sina fribiljetter såsom i tjänst varande, böra dragas ifrån de 482 nytillträdande pensionärerna.

Ang. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.
(Forts.)

Det har således, efter granskning af denna utaf utskottet företagna utvidgning i motiveringen, visat sig, att det icke framkommit några nya farliga siffror.

Jag ber därför, herr talman, framför allt på grund af de humanitära skäl, som blifvit anförda, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Olofsson* i Åvik, *Persson* i Tofta, *Bosson* och *Kronlund* instämde i detta anförande.

Herr Sandstedt: Utskottet har särskildt framhållit, att här endast vore fråga om att vi visa en smula välvilja mot den personal, som arbetat hela sitt lif i järnvägens tjänst. Med denna utgångspunkt har man ansett, att det vore fullt berättigadt, att dessa tjänstemän skulle få bibehålla den rätt, de redan synes hafva fått, nämligen att erhålla vissa fria resor på statens järnvägar. Jag kan ju på sätt och vis erkänna det berättigade häri, men å andra sidan vill jag påpeka, att då det gäller för Riksdagen att visa humanitet, så bör denna utgå öfver alla statens tjänstemän och ej inskränkas till en viss tjänstemannakår. Förfar man icke så, då gör man sig skyldig till en förörrätt mot dem, som intet få. I detta sammanhang vill jag särskildt erinra om, att det finnes en annan kår, som hvarken utskottet eller motionären synes hafva tänkt på, nämligen den som tillhör änke- och pupillkassan. Om några skulle vara berättigade att erhålla fria resor, så är det väl denna. Dessa pensionärer få nöja sig i de flesta fall med några hundra kronors pension och sitta kanske med flera oförsörjda barn. Deras familjeförsörjare har gått bort, har genom en olyckshändelse i järnvägens eller annans tjänst drabbats af en förtidig död, och så ha de efterlevande blifvit lämnade åt sig själftva. Dessa borde väl, säger jag, också komma i fråga i detta sammanhang. Något förslag i den riktningen har emellertid icke framkommit — af hvilken anledning vet jag ej. Men nog vore det väl mera berättigadt att bevilja fribiljetter åt dessa, enär de mer än några andra äro i behof af den ekonomiska hjälp, som en sådan förmån skulle bereda dem. Och dessutom skulle den omväxling, som en resa kan erbjuda, utgöra en välkommen förströelse för dem, som äro försänkta i sorg öfver familjeförsörjarens bortgång.

Om det förhölle sig så, att den tjänstemannakår, som nu är i fråga, vore i aflönings- eller pensionsafseende sämre lottad än öfriga kårer af statstjänare, så medgifver jag, att det förevarande förslaget ägde ett visst berättigande. Men nu är så icke fallet, utan det förhåller sig snarare så, att denna kår, åtminstone hvad pensionsförmåner beträffar, hör till de bäst tillgodosedda af alla våra tjänstemän. Såvidt jag icke är oriktigt underrättad, uppgår det minsta belopp, som en järnvägstjänsteman uppbär i pension, till omkring 1,000 kronor årligen och det högsta till 6,000 kronor. Rätten till denna pension inträder ju först vid omkring 60 års ålder, och då torde de af dessa pensionärer, som äro familjeförsörjare, ha hunnit uppfostra sina barn, så att de icke för det ändamålet behöfva vidkännas några större utgifter härför. Vid sådant förhållande bör den pension, som de erhålla, anses vara till-

räckligt stor för att sätta dem i stånd att, om de önska, företaga en järnvägsresa, äfven om de själfva erlægga afgiften för densamma. Särskildt anser jag, att inga som helst skäl föreligga att låta de pensionärer, som komma upp i en pension af tre, fyra, fem eller sextusen kronor, vara berättigade till förmånen af fria resor på statens järnvägar.

*Ang. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.
(Forts.)*

Här skulle kunna vara åtskilligt mera att tillägga i denna fråga, men jag vill icke längre upptaga tiden, utan ber, herr talman, att få yrka afslag såväl på utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Med herr Sandstedt förenade sig herr *Molin* i Dombäcksmark.

Herr Carlson i Herrjunga: Herr talman, mina herrar! Såsom varande medmotionär i denna fråga skall jag tillåta mig att yttra några ord.

Det var ju helt naturligt, att detta kraf skulle stöta på patrull här i kammaren, ty det är ju icke gärna möjligt, att alla här skulle dela motionärernas uppfattning i denna fråga. De skäl, som för mig varit afgörande, då jag tagit ställning till denna fråga, ha redan, åtminstone delvis, blifvit framhållna, och de äro enligt mitt förmenande af den beskaffenhet, att om man ser frågan mot bakgrunden af dessa skäl, man måste erkänna, att hvad som här begäres är ett rent rättfärdighetskraf, som man med mycket godt samvete kan gå med på.

Den kategori af statsfunktionärer, som det här gäller, har ju under så godt som hela sitt lif dag och natt troget tjänat det allmänna vid statens järnvägar. Om man också understundom behagar jämställa deras syssla med andra statens tjänstemäns, måste dock hvar och en vid närmare eftersinnande medgifva, att det är en mera maktpåliggande syssla, ett mera ansvarsfullt arbete dessa ha att utföra än hvad många andra statstjänstemän ha. På deras påpasslighet och på deras sinnesnärvaro ha vid tillfällen många tusentals människolif berott, och så kommer nog att förblifva äfven i fortsättningen.

Då man nu påstår, att dessa tjänstemän icke böra ha rätt till fribiljetter efter sin afgang från ordinarie tjänst, så kan jag icke förstå detta resonemang, som föres, ty hur man än resonerar, är det ju ett obestridligt faktum, att denna personal, medan den är i tjänst, bredvid sin öfriga lön har en naturaförmån af ett visst antal fria resor årligen å statens järnvägar. Detta är en förmån, till hvilken inga statstjänare på något annat område äro berättigade, och därför kan jag icke förstå, att dessa andra statstjänare skulle kunna med samma fog som dessa järnvägsfunktionärer framställa kraf på fribiljetter, då de blifvit pensionerade. Om det sedan är oegentligt eller icke, att järnvägstjänstemännen ha rätt till sådana fria resor, medan de äro i tjänst, därom vill jag icke yttra mig, men detta är dock i hvarje fall ett faktiskt förhållande, som ägt rum under många år.

Ej heller tror jag, att det kan bli så farligt med den ökade statsutgift, som man talar om, Utskottet säger ju, att dessa pensionärers antal går upp till omkring 2,000, under det att statens järnvägar befordra bortåt 20 millioner resande årligen. Såsom herr Lemke mycket

*Ang. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.*
(Forts.)

riktigt anmärkt, kan det under sådana förhållanden icke vara af någon större betydelse, om det sitter en och annan pensionerad järnvägstjänsteman i ett hörn af en järnvägsvagn, som ändock skall gå. För öfrigt är jag förvissad, att om icke dessa pensionärer få denna förmån, stanna de helt enkelt hemma och fara icke ut och resa alls, och om de också få förmånen, blir det säkerligen icke så många som begagna sig af den, ty vi må komma ihåg, att en stor del af dessa pensionärer äro gamla och sjukliga och därför helt säkert komma att stanna hemma. Hur jag än ser saken, kan jag icke annat än på det lifligaste instämma i utskottets hemställan, till hvilken jag, herr talman, ber att få tillstyrka bifall.

Herr Winberg: Herr talman! Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, men jag föranledes därtill af ett yttrande af herr Sandstedt.

Han hade en ganska egendomlig argumentering. Han började med att säga, att om vi ville visa humanitet, skulle vi icke låta denna förmån komma blott vissa grupper till godo, utan gifva den åt alla, och han vände sig särskildt skarpt däremot, att icke denna rätt till fribiljetter utsträcktes till att omfatta äfven delägarna i statsjärnvägarnas änke- och pupillkassa. Ja, mina herrar, jag får verkligen lof att säga, att en sådan argumentering, konsekvent genomförd, ovillkorligen bort leda till ett yrkande om bifall till utskottets hemställan, men i stället yrkade den ärade talaren afslag på såväl denna hemställan som motionerna. Därför att vi icke nu kunna bevilja denna förmån åt alla medlemmar i samhället, som däraf äro i behof, och därför att det icke är föreslaget, att låta denna rätt beskåras delägarna i denna änke- och pupillkassa, därför böra vi icke gå med på hvad som vid detta speciella tillfälle är föreslaget och kan genomföras, nämligen medgifvandet af en sådan rätt åt pensionerade järnvägstjänstemän. Det må verkligen ursäktas mig, om jag icke förstår den argumenteringen. Jag skulle vara den förste att gå med, om Riksdagen ville besluta, att hvarje medlem af det svenska samhället, som icke befinner sig i sådana ekonomiska villkor, att han kan själf bekosta en resa, skulle erhålla ett par tre resor årligen gratis, och jag hoppas, att vi skola kunna komma därhän en gång, men den omständigheten, att vi icke i dag kunna genomföra något dylikt, utgör intet skäl till att yrka afslag på hvad man på goda grunder ansett sig för närvarande kunna åstadkomma.

Jag skall icke ingå i detalj på de skäl, som tala för och emot, utan vill endast peka på, att den rätt, som är ifrågasatt i tämligen inskränkt omfattning för pensionerade järnvägstjänstemän, redan förekommer vid en del enskilda järnvägar i vårt land, och detta torde väl visa, att de, som hafva ledningen af dessa järnvägar om hand, funnit verkligt starka skäl tala för medgifvandet af en sådan förmån. Jag vill icke säga, att detta är någon allmän regel vid de enskilda järnvägarna, men såsom undantag förekommer det, och jag föreställer mig, att denna omständighet skulle kunna vara ett skäl för den föreliggande framställningen.

Jag vill icke ingå på något bedömande af den frågan, huruvida järnvägspersonalen är den, som bäst sköter sig eller den, som har det

mest maktpåliggande arbetet af alla grupper af statstjänare, ty den frågan är mycket svår att afgöra och jag föreställer mig, att hvarje kår efter bästa förmåga fyller den plats han fått sig anvisad. Men då denna förmån tillkommer järnvägstjänstemän i tjänst och då andra länders järnvägsförvaltningar ansett en dylik förmån för sina pensionärer vara berättigad, och då slutligen till och med en del enskilda järnvägar i vårt land funnit sig föranlättna att bevilja densamma i begränsad omfattning, anser jag, att här föreligga giltiga skäl för den hemställan, som blifvit gjord af utskottet, och jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.
(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Widlund, Strid, Anderson i Råstock, Borggren, Sävström* och *Hage*.

Herr Persson i Stallerhult: Jag nödgas än en gång begära ordet, då det framhålles från motionärernas och utskottets sida, att beviljandet af denna rätt till fria resor skulle vara nästan en följd däraf, att man icke tog hänsyn till detta förhållande vid bestämmandet af pensionen för denna personal. Häremot vill jag erinra, att vid 1910 års riksdag, då pensionsfrågan löstes, äfven en motion af samma innebörd som denna förelag till behandling här i kammaren. Den behandlades omedelbart efter pensionsfrågan, och om herrarna vilja slå upp protokollet öfver Andra kammarens förhandlingar vid det tillfället, så skola herrarna finna, att icke ens motionären själf ansåg sig böra yrka bifall till motionen. Han fann tydligen, att pensionsfrågan var så väl löst genom det beslut kammaren då fattade, att han ansåg sig böra vara tillfredsställd.

När det nu förhåller sig så, att han hade att behandla frågan om denna förmån och pensionsfrågan samtidigt, så är det alldeles naturligt, att framställningar icke saknades därom, att man vid pensioneringen skulle taga hänsyn till nu förevarande spörsmål. Men jag vågar säga omigen, att nog löstes pensionsfrågan gynnansamt för denna kår. Detta visar också den redogörelse, som jag åberopade i mitt första anförande. Den visar också hvad staten gjort för järnvägsmännens pensionering. Af denna redogörelse framgår nämligen, att staten såsom bidrag till järnvägspersonalens pensionering lämnade år 1906 367,000 kronor och år 1911 1,696,887 kronor. Vi veta ju, att möjligheten för järnvägstjänstemännen att erhålla pension var beroende på den kassas ställning, ur hvilken deras pensionering bestreds, och det är också bekant, att den var så undergräfd, att hela järnvägspersonalen befarade att icke komma i åtnjutande af den pension, som blifvit tillförsäkrad enligt reglementet. Om personalen skulle kunna få den pensionen fullt ut, måste antingen statsverket eller också tjänstemannakåren själf ingripa. Frågan löstes, såsom jag tror till allas belåtenhet, på det sättet, att staten medgaf, att järnvägsmedlen finge användas till detta ändamål, och detta har, såsom jag nyss antydt, blifvit fallet i ganska hög grad, och järnvägstjänstemännen ha på samma gång fått full garanti för att erhålla den pension, som pensionsreglementet och lönestaten angifva.

Sålunda går det icke an att nu ett par år efteråt söka i detta spörsmål inblanda pensionsfrågan. Det är klart, att om man vinner

Aug. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.
(Forts.)

en förmån det ena året, så kommer man, sedan den väl är inbärgad, åter till ett annat år och söker tillvinna sig ännu flera förmåner undan för undan, ty dem man redan vunnit riskerar man ju icke därigenom.

Nu talas det om, att det inverkar så obetydligt på järnvägarnas ekonomi, om en pensionär sitter i ett hörn. Man påpekar, att järnvägarna årligen befordra 20 miljoner resande och sammanställer med denna siffra det obetydliga antalet pensionärer. Men, mina herrar, vill ni studera järnvägsstatistiken och se efter, huru dessa 20 miljoner resande fara, så skola ni finna, att de flesta resa endast från Stockholm eller de andra stora städerna till närmaste stationer. Dessa ingå i de 20 miljonerna, men ingen järnvägpensionär skulle väl vara så enfaldig, att, ifall han får fribiljett för två resor fram och åter å statens järnvägar, han använder sina fribiljetter för att resa på sträckor, där biljetterna endast kosta 20 eller 25 öre.

Det brukar sägas, att siffror är något, som man alltid kan använda efter behag, och jag tror, att motionären här användt siffrorna på ett besynnerligt sätt. Han borde väl hafva fyrdubblat siffran, men det har han icke gjort.

Vidare har det såsom ett skäl för att hela den pensionerade järnvägspersonalen skulle erhålla fribiljetter framhållits, att ett antal högre f. d. tjänstemän innehafva sådana. Hur förhåller det sig nu härmed? Jo, det står här i Första kammarens andra tillfälliga utskotts betänkande: »Dessutom innehafvas fribiljetter af ett fåtal högre f. d. järnvägsfunktionärer o. a., år 1912 af tillhopa 13 personer» — säger 13 personer. Och detta skulle vara ett skäl för, att alla de öfriga, som räknas i tusental, äfven skulle få fribiljetter!

Men om vi läsa nästa mening i samma stycke, så finna vi, att där står: »Under de senare åren hafva nya framställningar om sådana biljetter afslagits». Herrarna se således, att vederbörande äro betänkta på att icke vidare utlämna några fribiljetter åt dessa högre tjänstemän, för att icke därigenom hela kåren skulle anse sig ha rätt till sådana.

Om man undersöker, hvilka förmåner pensionsreglementet lämnar dessa personer, så kan man icke annat än finna, att de hafva bättre råd att betala en resa än allra största delen af vår svenska allmog och vårt svenska folk.

Herr Röing: Herr talman, mina herrar! I egenskap af motionär ber jag få frambara mitt tack till utskottet, som ställt sig så välvilligt till de i ämnet väckta motionerna. Det har gladt mig mycket, att utskottet fullkomligt enhälligt tillstyrkt Andra kammaren att biträda Första kammarens beslut.

Jag skulle efter det sakrika anförande, som här för en stund sedan hölls af herr Lemke på malmöbänken, icke hafva begärt ordet, om det icke under diskussionen hade förbisetts att framhålla ett par synpunkter, som jag anser vara af en viss vikt, när man skall fatta ståndpunkt i denna fråga.

Det förhåller sig nämligen så, att järnvägsstyrelsen vid ett par tillfällen har uttalat sig i denna fråga och därvid tillstyrkt Kungl. Maj:t att i viss utsträckning bevilja fribiljetter till den pensionerade järnvägspersonalen. När nu denna centrala myndighet har ansett sig,

efter utredning, kunna tillstyrka en sådan reform, så anser jag, att Andra kammaren mycket lugnt kan bifalla utskottets hemställan.

Dessutom ber jag att få stryka under en sak. Hvad är det för personer, som skulle komma i åtnjutande af dessa förmåner? Icke är det sådana, som skulle använda sina fribiljetter till turist- eller nöjesresor? Nej, det är personer, som närma sig, ja kanske öfverskridit 70-talet. De komma att använda sina fribiljetter för att besöka någon son eller dotter, som bor uppåt landet, eller någon kär vän, eller möjligen för att resa till någon badort i afsikt att återvinna hälsa och hämta krafter eller dylikt.

Då nu Första kammaren bifallit den hemställan, hvartill dess utskott yrkat bifall, skulle jag lifligt beklaga, om denna, den allmänna rösträttens Andra kammar skulle ställa sig afvisande gentemot en sådan på billighet fotad hemställan, som här gjorts. Jag har svårt att tro, att kammaren skall göra detta, utan hoppas jag lifligt, att den måtte biträda Första kammarens beslut, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hage: Herr talman, mina herrar! Jag hade icke tänkt begära ordet i denna debatt, men jag har blifvit uppfordrad därtill särskildt däraf, att två af de föregaende talarne, herr Sandstedt och herr Carl Persson, så synnerligen kraftigt betonat, att genom den reglering af pensionsförhållandena, som ägt rum, dessa skulle ha blifvit så afsevärdt mycket bättre, och att särskildt detta skulle i viss grad vara en bidragande orsak till, att man borde afslå den nu föreliggande motionen.

Jag skall icke här uttala mig om denna reglering i *allmänhet*, huruvida den är god eller dålig, jag skall endast påpeka, att denna förändring af pensionsförhållandena dock medfört vissa inskränkingar för järnvägspersonalen, så att den icke kan anses vara så fördelaktig som de båda nämnda talarna sökt göra gällande. Om vi se på åldersbestämmelserna, så har för de allra flesta grupperna åldersgränsen för pensions erhållande blifvit satt till 65 år, under det de förut varit betydligt lägre för vissa grupper. Detta inverkar återigen på denna frågas lösning på så sätt, att man kan säga, att den omfattning, i hvilken pensionärerna kommit att använda sig af fribiljetterna, blir mindre, än hvad den skulle ha varit förut, om denna rättighet då hade funnits, därför att då pensionsaldern höjts ända till 65 år, blir det ett mindre antal personer, som komma att uppnå denna högre ålder, och i och med detsamma blir fribiljettsfären mindre. Jag vill äfven påpeka, att pensionsavgifterna procentuellt taget blifvit högre, under det att pensionerna procentuellt taget blifvit lägre. När man nu söker göra gällande, att den omständigheten, att hela denna pensionsfråga skulle ha blifvit så ofantligt lyckligt löst, borde kunna tagas till intäkt för afslag å den föreliggande frågan, så anser jag icke, att det finnes något skäl för att lägga en sådan synpunkt på saken.

Herr talman, jag skall inskränka mig till hvad jag nu yttrat i denna fråga och ber endast att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang fribiljetter åt pensionerad järnvägspersonal.
(Forts.)

Ang. fri-
biljetter åt
pensionerad
järnvägs-
personal.
(Forts.)

Herr Sandstedt: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af min ärade kamrat här på norrbottensbänken. Han nämnde nämligen, att pensionsåldern nu skulle vara framflyttad till 65 år. Detta är i allmänhet icke med rätta förhållandet öfverensstämmande. Med pensionsåldern förhåller det sig så, att den för lokförare och en del andra tjänstemän är 60 år, för banmästare, tågmästare, konduktörer etc. 63 år, för byrådirektörer och byråingenjörer 65 år och för öfriga 67 år.

Vidare talade herr Hage om, att pensionsförhållandena med afseende å afgifterna till pensionskassan skulle ha blifvit något försämrade, sedan den nya löneregleringen genomfördes. Huru härmed förhåller sig, därom kan jag naturligtvis icke yttra mig, ty därom har jag ingen kännedom, men jag vill meddela något om, huru det förhåller sig med de afgifter, som utgå från pensionärerna. Det visar sig då, att staten bidrager med 40,6 procent till betalning af beloppet och medlemmarna med 59,4 procent. Således synes det äfven i det afseendet vara tämligen väl ställdt, och jag tror, att det är fullkomligt lika väl ställdt för järnvägspersonalen som för hvilka andra som helst af statens tjänstemän i fråga om bidraget till pension.

Herr Bogren: Herr talman! Efter den välvilliga behandling, som utskottet ägnat min motion, och det sakrika anförande, som herr Lemke nyss höll, hade jag icke ämnat begära ordet, men jag begärde det likväl med anledning af några yttranden, som min högt aktade vän på denna bänk, herr Carl Persson fällde under diskussionen.

Frågan har ju, som herrarna veta, varit före här i kammaren några gånger förut, men den har icke någon gång haft lyckan att vinna herr Carl Perssons understöd. Nu fruktar den ärade talaren, att vi motionärer ha slagit in på en väg, som skall leda ut till utsträckning af fribiljettsystemet, en väg, för hvilken han på det kraftigaste ville varna. Det är nog så rätt, att man här går försiktigt fram, men då vi häromdagen voterade om fribiljetter för oss själva, hörde jag icke, att den ärade talaren var så rädd för att gå in på denna väg. Men, när det i dag är fråga om att bevilja några uttjanta gubbar, några uttjanta järnväg-funktionärer en eller två fribiljetter, då är det ett så ofantligt stort statsfinansiellt spörsmål, att man måste begagna tillfället att afskräcka från bifall till vårt lilla förslag.

Den ärade talaren nämnde om, huru statsrevisorerna år 1902 hade funnit, att några personer, som haft fribiljetter, hade rest på järnväg med användande af dessa och sedan låtit staten betala resan. Det kunde väl icke vara meningen, att det var järnvägsfunktionärer, som gjort detta.

De öfriga skäl, som den ärade talaren anförde, äro så mycket berörda, att jag icke alls skall upptaga tiden med ett återupprepande af dem, hvilket vore onödigt. Jag vill endast med afseende å den anmärkningen, att man nu, sedan pensioneringen genomförts, icke bör komma med nya kraf, be att få fästa den ärade talarens uppmärksamhet på, att detta kraf icke framkommit efter pensioneringens genomförande. Det är, som herrarna se af utskottets betänkande, gammalt nog, det är från år 1898 och därefter upprepade gånger förnyadt. Vi minnas

ju, att vid pensioneringens genomförande nu senast till underlag för pensionerna icke endast beräknades lönen utan äfven 20 procent af inkvarteringsersättningen, men, som sagdt, denna förmån, som funktionärerna vid statens järnvägar erhållit i sina fribiljetter och i fri transport af lifsförnödenheter, har icke tagits med i beräkningen. Jag skall icke försöka deducera fram något rättsanspråk härvidlag, utan jag skall, herr talman, i stället be att få fästa herrarnas uppmärksamhet på ett yttrande af Första kammarens andra tillfälliga utskott, där detsamma lägger oss denna sak på hjärtat med följande ord, hvilka jag skall be att här få uppläsa:

Ang. fribiljetter åt pensionerad järnvägspersonal.
(Forts.)

»Vid öfvervägande af förevarande motion finner utskottet det vara behjärtansvärdt, att befattningshafvare vid statens järnvägar såsom erkänsla för under en lång följd af år utfördt arbete i dessa järnvägars tjänst i någon mån bibehållas vid en förmån, som de på grund af denna sin tjänst åtnjutit. Saknaden af denna förmån är äfven utan tvifvel för de flesta vida större än man i allmänhet torde vara benägen att antaga; beroende detta ej blott på ekonomiska skäl utan äfven på det värde, den f. d. tjänstemannen sätter på att fortfarande känna sig hafva ett visst samband med det verk, han under sin krafts dagar tillbört.»

Jag tror att kammaren gör väl i att här låta billighetskänslan tala och lyssna till de upprepade rop, som äro höjda från dessa gamla pensionärer, till statsmakten om att på detta sätt ännu få behålla känningen med det verk, åt hvilket de ägnat sin lifskraft.

Herr Hage: Herr talman! Endast ett par ord med anledning af herr Sandstedts yttrande.

Jag vill nämna, att det var min mening att säga, att bestämmelsen om 65 år som pensionsålder endast gäller vis-a grupper af personalen, och jag trodde, att jag i mitt anförande nämnt detta. Emellertid skulle jag vilja påpeka, att den personal, för hvilken 65 år gäller som pensionsålder, utgör den afsevärdt större delen af pensionärerna, hvarför det må kunna tämligen generellt sägas, att pensionsåldern är 65 år.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Blott ett par ord. Det var ett uttalande af min länskamrat, som uppkallade mig, det yttrandet nämligen, att denna motion aldrig fått nad för mina ögon. Ja, detta är sant, men han kunde ha tillagt, att *Andra kammaren* aldrig lämnat bifall till denna motion. Det hade varit riktigare och lämpligare.

Nu yttrade samme talare, att han fann det inkonsekvent af mig, att jag, när det var fråga om att bevilja sig själf en förmån, därigenom att Riksdagens ledamöter skulle få resa fritt ett par gånger, att jag då icke yrkat afslag på förslaget. Därpå behöfver jag knappt svara något annat, än att detta är en grundlagsfråga, och att det dröjer minst 3 år, innan detta kan blifva till praktisk nytta. Och jag är viss om, att det aldrig kan komma mig till nytta, men orsaken till, att jag vid tillfället i fråga icke uppträdde och yrkade afslag, var den, att jag

unnade herr Bogren, som ännu är ung, att komma i åtnjutande af denna förmån.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talmannen till en början propositioner beträffande utskottets under *mom. 1:o*) gjorda hemställan, nämligen först på bifall till nämnda hemställan samt vidare på afslag därå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje tillfälliga utskottets hemställan i *mom. 1:o*) af utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 120 ja mot 71 nej; vid hvilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Hvad utskottet i *mom. 2:o*) och *3:o*) hemställt blef härefter, vid särskilda af herr talmannen framställda propositioner, af kammaren godkändt.

§ 10.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om nedsättning i biljettpreis vid resor å statens järnvägar för vissa sanatoriepatienter, som härefter föredrogs, godkändes af kammaren.

§ 11.

Statsutskottets memorial, nr 21, i anledning af Andra kammarens återremiss af en punkt under statsutskottets utlåtande nr 8 angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel föredrogs härupå.

Sedan i samband härmed statsutskottets hemställan i punkten 125 af utskottets utlåtande nr 8 upplästs, begärdes ordet af

Herr Rydén, som yttrade: Herr talman, mina herrar! När denna punkt sist blef här föredragen, ykade jag en förhöjning härvidlag på 30.000 kronor utöfver hvad utskottet hade förelagit, och detta yrkande måste komma som en konsekvens af det beslut, som kammaren hade fattat under punkt 35 i samma utskottsbetänkande. Det uppstod då tvekan, huruvida det kunde fattas beslut så utan vidare, och i anledning därpå återremitterades ärendet till statsutskottet.

Nu har utskottet här gjort en utredning, som visar, att det måste komma som en konsekvens af det beslut, Riksdagens Andra kammare fattade, när vi behandlade punkt 35 i utskottsutlåtandet angående åttonde hufvudtiteln, att man höjer detta anslag från hvad Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen 104,500 kronor till 138,500 kronor. I anledning däraf, herr talman, anhåller jag att få yrka, att Riksdagen må till arfvoden åt extra och vikarierande lärare vid de allmänna läroverken på extra stat för år 1913 bevilja ett anslag af 138,500 kronor.

Vidare anfördes ej. Kammarerna biföll det af herr Rydén framställda yrkandet.

§ 12.

Härefter föredrogos hvar för sig:

bevillningsutskottets betänkande, nr 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 12 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning af brännvin;

lagutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning af väckta motioner om ändring i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl m. m., och

nr 28, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i 27 § i lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af de under Gripsholms kungsladugård i Södermanlands län dagsverksskyldiga torpen Nygårdet nr 1 och Sörtorpen nr 1,

nr 31, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande af från viss jord till Visby domkyrka utgående jordskyld, och

nr 32, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för ortsbefolkningen att å statens skogar inom Västerbottens och Norrbottens län afgiftsfritt taga stubbar för tjärbränning.

Hvad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt bifölls af kammarerna.

§ 13.

Härpå upptogs till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 33, i anledning af väckt motion om åtgärder till förbättrande af den mindre burgna lappmarksbefolkningens möjligheter att förvärfva inkomst genom utdrifning af vindfallen eller liknande skog.

Ang. förbättring af den mindre burgna lappmarksbefolkningens inkomst-möjligheter.

*Ang. för-
bättring af
den mindre
burgna
lappmarks-
befolkningens
inkomst-
möjligheter.
(Forts.)*

Uti en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 198, hade herrar *Hage* och *Lindhagen* hemställt, att Riksdagen måtte anhålla, det Kungl. Maj:t måtte skyndsamt taga i öfvervägande, hvilka åtgärder i uti motionen angifna eller andra syften kunde vidtagas för att på ett annat och för befolkningen gagneligare sätt, än nu ägde rum, tillförsäkra den mindre burgna ortsbefolkningen inom lappmarkssocknarna bättre inkomstmöjligheter genom utdrifning af vindfällan eller annan liknande skog.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr *Hage*, som yttrade: Herr talman! Oaktadt denna motion är afstyrkt utaf ett enigt jordbruksutskott, skall jag likväl tillåta mig att här säga några ord, då jag är motionär i frågan. Orsaken hvarför jag gör det, är den, att jag vet, att bakom denna motion står en mycket stark opinion där uppe i de trakter, som jag representerar. Jag vet också, att det spörsmål, som jag här dragit fram, är ett synnerligen trängande spörsmål, som berör en fråga, som är synnerligen viktig för befolkningen däruppe i dessa bygder.

Som synes utaf den kläm, som jag här i min motion kommit till, är hufvudafsikten med mitt yrkande, att det skulle blifva bättre inkomstmöjligheter för befolkningen i dessa ogästvänliga trakter, särskildt då lappmarkssocknarna. Det har ju ofta framhållits här i Riksdagen, och icke blott i Riksdagen utan äfven i pressen, att det är synnerligen behöfligt, att det göres någonting för befolkningen där uppe i de trakterna. Det har påvisats med otaliga exempel och åter och åter igen klargjorts, att den befolkning, som lever där, befinner sig i en synnerligen osäker inkomstställning och att den behöfver allt det stöd, som kan gifvas den från statens sida för att den skall kunna existera. Det är ju nämligen så, att befolkningen där uppe lever i mycket litet utsträckning på jordbruk och måste ta sin tillflykt till en hel del andra biförtjänster för att den skall kunna existera. Vi ha ju här i en föregående motion berört just en sådan biförtjänst, nämligen tjärbränningen, som en stor del af befolkningen sysslar med och af hvilken den får en viss inkomst. Men dessutom sysslar man där uppe såsom biförtjänst med skogsdrifning och flottning åt bolagen. Nu är förhållandet det, att inkomsten af detta arbete är synnerligen ojämn. Arbetet pågår vissa tider, och så kan det vara långa, långa mellanrum, då allt arbete är inställt eller åtminstone bedrifves i mycket ringa utsträckning, och följden är, att det blir synnerligen oberäkneliga inkomstförhållanden för folket där uppe. Dessutom tillkommer den omständigheten, att på grund af de långa afstånden finnes icke där den möjligheten för folket att organisera sig och på den vägen hålla uppe priserna gentemot bolagen, som möjligen kan finnas å andra platser. Följden blir, kan man säga, att det blir möjligt för bolagen att nedpressa arbetspriserna för dessa människor på ett sådant sätt, att det aldrig blir möjligt för dem att få några pen-

ningar öfver, som kunna användas för sådana tider, då det just blir en dylik arbetslöshet, som jag nu talat om. Därtill kommer, att kommunerna äro fattiga och hafva svårt att bispringa folket och dessutom tillkommer den omständigheten, att folket bor mycket aflägsset, och äfven *den* omständigheten inverkar alldeles gifvet menligt på det förhållande, som jag nu talat om.

Ang. förbättring af den mindre borgna lappmarksbefolkningens inkomstmöjligheter.

Just för den sakens skull har jag här föreslagit en utredning om vissa åtgärder, som staten borde vidtaga för att åtminstone i någon liten mån så att säga lösa denna lappmarkens sociala fråga, som jag skulle vilja kalla den. Jag har då föreslagit vissa olika vägar. Den ena vägen är, att man skulle tillåta befolkningen — liksom befolkningen förut haft rätt därtill — att utdrifva så kallade vindfällena och i allmänhet sålän torr och skadad skog, af hvilken folket, som antyddes, verkligen haft inkomstmöjligheter under gångna tider.

En annan väg, som jag visat på, är den, som jag föreslagit för det fall att den förut omtalade icke är användbar, nämligen, att man skulle anvisa åt folket vissa bestämda skogstrakter, från hvilka de mot ett visst bestämdt pris, som fastställdes af domänstyrelsen eller i allmänhet af vederbörande skogsförvaltning, skulle få utdrifva torrskogen och försälja den.

Slutligen har jag föreslagit detta tredje sätt, att kronan själf skulle börja på att drifva ut skog, hvilket den också börjat göra, ehuru i tämligen ringa utsträckning.

Nu har man häremot gjort gällande, att en del af dessa utvägar icke skulle vara lämpliga att slå in på. Det framkommer tydligen i min motion, att jag lagt hufvudvikten vid den första utvägen, d. v. s. att folket skulle bibehållas vid rätten att själf söka vindfällena. Då kan frågas: hvad kan vara orsaken till, att jag bland dessa tre olika alternativ fäst mig särskildt vid detta första. Jag skall då be att få svara, att det beror på, att, såvidt jag vet och såvidt man kan döma af den opinion, som finns åtminstone uppe i min valkrets, är det en allmänt utbredd åsikt där uppe, att denna väg att lösa frågan skulle vara den bästa och att man från den tiden, då det var tillåtet att göra på detta sätt, hade synnerligen goda resultat att peka på för befolkningens vidkommande.

Nu har vidare här, efter hvad jag kan höra, domänstyrelsen yttrat sig i saken och har naturligtvis yttrat sig till utskottet på sådant sätt, att utskottet till en viss grad med anledning af domänstyrelsens uttalande afstyrkt några af de vägar, som jag anvisat. Man har t. ex. sagt och anført det som skäl, hvarför man icke skulle kunna gå den af mig först föreslagna vägen, att det inträffade — och det ser ut, som om man skulle vilja göra gällande, att det inträffade mycket ofta — att befolkningen under föregående tider begagnade sig af det sättet, att man ringskalade träden, som det heter, för att på det sättet åstadkomma, att en hel del träd skulle bli torra och bli till viudfällsskog, så att befolkningen sedan skulle kunna använda dem. Jag skulle vilja göra gällande med stöd af den erfarenhet jag har — jag vill naturligtvis icke påstå, att jag känner *i detalj* till förhållandena i hela den valkrets jag representerar, men jag gör det dock *i någon mån* — att det är troligt, att det, som man här velat föra fram som något gene-

(Forts)

Ang. för-
bättring af
den mindre
burgna
lappmarks-
befolkningens
inkomst-
möjligheter.

(Forts.)

rellt utmärkande för folket dock endast är *undantagsfall*, och jag tror knappast, att det kan vara riktigt att stödja ett afstyrkande i denna sak på *undantagsfall*.

För öfrigt skulle jag vilja säga i detta sammanhang, att det visserligen är så, att domänstyrelsen har vissa stora intressen att bevaka, när det gäller skogarna. Men det kan nog sägas ändå, att det kan inträffa, att man här ibland har känslan utaf, att domänstyrelsen och skogsförvaltningen i allmänhet gå bra långt, när det gäller att låta folket svara för hvad det gör, låter och handlar. Det har framkommit många gånger i pressen och framdragits här i riksdagen speciellt vid en debatt förra året när det gällde tjärbränningen — det var herr Mörtzell här på västerbottensbänken, som påpekade det — att domänstyrelsen varit synnerligen kraftig att ingripa och ta till stora släggan, så fort det varit frågan om den allra ringaste olofliga afverkning, t. ex. om man tog litet näfver eller litet torrved vid dessa tjärbränningar. Jag tror, att det är att gå bra långt, om man nu vill afstyrka den föreslagna anordningen på grund af sådana mera sällan inträffande undantagsfall, som, jag skulle vilja säga, just detta är.

Nu har jag äfven anvisat en annan väg, nämligen att jägeribetjäningen skulle anvisa vissa bestämda områden däruppe, som befolkningen skulle få vända sig till för att taga och afverka skog på. Då har det ju iuvändts däremot, att det skulle möta stora svårigheter för domänstyrelsen att exakt sätta ut ett visst pris för denna skog; och det har äfven antydts, att det skulle leda till vissa små förluster för staten. Här — skulle jag vilja säga — möter oss ovillkorligen precis samma uppfattning, som i viss grad förra året kom till synes, då det gällde stubbrytning för tjärbränning. Man låter förstå, att så fort staten skulle kunna tänkas förlora någon liten summa, så skulle detta vara af sådan betydelse, att man icke kunde vara med om någon af de reformer, som ifrågasättes. Man kan väl ändå tänka sig, att denna sak kan ordnas så, att vissa generella priser äsättas, när man har så lång erfarenhet som domänstyrelsen och dess tjänstemän hafva. Och skulle det gå så, att staten vid något tillfälle skulle förlora en obetydlig summa, är det väl bättre, att denna förlust går ut öfver staten och kronan och sedan delas upp på hela folket, än att förlusten — som kan visas nu skett på många håll — går ut öfver de enskilda fattiga människorna uppe i dessa trakter. Det är nämligen så, att man nu använder ett visst sätt med infordrande af anbud vid försäljning af dylik skog från kronoparkerna. Detta har ledt till, att flera ådragit sig betydliga förluster på grund af att de lämnat anbud, som varit för låga, och på grund af den starka konkurrens, som råder mellan den fattiga befolkningen däruppe, åtminstone när det gäller att erhålla arbete. Jag kan visa, att så är förhållandet. Det har kommit till min kännedom och lämnats mig uppgifter från trovärdiga personer, att det inträffat, att en person, som haft häst att köra med, icke kommit upp till en inkomst af mer än 2 kronor eller 2 kronor 50 öre pr dag för sig själf och häst. Och det, bör man förstå, är naturligtvis synnerligen små inkomster. Vidare kan jag påvisa ett särskildt fall, som jag fått kunskap om, vid hvilket för en person, som utdrifvit skog, hela vinsten, sedan han kommit till slut med arbetet och gjort afräkning på

det hela, inskränkt sig till allenast 11 kronor på ett helt skogsutdrifningsföretag.

Nu kan man verkligen invända mot detta, d. v. s. att folk på det sättet öfveranstränger sig i att öfverbjuda hvarandra: hvarför försöker man icke komma öfverens och hvarför söker man konkurrera genom att underbjuda hvarandra på ett sådant sätt, att man gör ekonomiska förluster? Ja, jag kan våga säga, att — sådana förhållandena verkligen äro däruppe, på grund af den fattigdom och den brist på arbete, som existerar däruppe — förhållandet blir så, att folket tvingas att anstränga sig till det yttersta för att komma till det allra lägsta anbudet. På det viset blir följden den, att man öfveranstränger sig, så att man förlorar.

Det har gjorts ett uttalande i just denna sak af en kronojägare däruppe, en mycket framstående man på sin ort, landstingsman, kommunalnämndsordförande och en person, som väl känner förhållandena på platsen. Han skrifer nämligen i ett bref till mig ungefär så som följer: »Vid arbetstillfällena bär blir det sådan stor tillströmning och konkurrens om arbetet, att det ej blir någon förtjänst på det. Jag kan dock ej klandra befolkningen, därför att jag varit i tillfälle att se, huru svårt en fattig och arbetshungrig befolkning har det.»

Nu har man äfven mot mina förslag gjort det uttalandet, att befolkningen däruppe icke skulle kunna — särskildt den fattiga — sköta dessa saker på ett tillfredsställande sätt. De skulle icke kunna handla med sådan här skogsved och dylikt utan att det blefve till förlust för dem; rent ut sagdt, de förstå sig icke på saken. Men den invändningen tycker jag verkligen är litet egendomlig. Ty vore det verkligen sant, skulle det vara förvånansvärdt, att denna befolkning verkligen gjort ett uttalande om att få tillåtelse att drifva ut vindfallen på sådant sätt, som här föreslagits.

Nu har emellertid jordbruksutskottet likväl gjort ett medgifvande, att det synes utskottet tydligt, att det bör göras allt möjligt, som kan vara till fördel för befolkningen däruppe, och att man bör på alla möjliga sätt söka bidra till att underlätta tillvaron för den fattiga lappmarksbefolkningen. Jag skall be att få säga, att det gläder mig synnerligen, att utskottet gjort detta uttalande; och det är ju också så, att detta — underlätandet af tillvaron för befolkningen — just är hufvudsafikten med min motion. Jag har med min motion just velat afse detta, som jordbruksutskottet anser, att man på alla möjliga sätt bör försöka att nå. Men jag har för att försöka nå detta, med den erfarenhet som jag äger om förhållandena däruppe, anvisat åtskilliga vägar, som hafva den fördelen, att de grunda sig på folkets uttalande om, att de äro lämpliga. Däremot har utskottet endast pekat på en enda väg, att staten skulle utdrifva skogen uppe i dessa trakter. Det är gifvet, att jag, sådan min läggning är, måste vara mycket tacksam just för ett sådant uttalande, att staten skall bereda tillfälle till arbetsförtjänst genom att staten tager ledningen af arbetet. Men jag vill samtidigt säga, att utskottet icke på något sätt talar om, att det nu definitivt är fråga om att borttaga detta ödesdigra anbudsafgifvande, som ledt till så oerhört sorgliga konsekvenser för befolkningen i dessa trakter. Och vidare har utskottet icke sagt *bestämt och klart*, att

Ang. förbättring af den mindre burgna lappmarksbefolkningens inkomst-möjligheter.
(Forts.)

*Ang. för-
bättring af
den mindre
burgna
lappmarks-
befolkningens
inkomst-
möjligheter.
(Forts.)*

staten kommer att gå den vägen, som utskottet och domänstyrelsen förklarar vara den lämpliga vägen. Man har endast sagt, att det kommer väl att ske på det sättet. Vidare vill jag visa på, att man ännu icke å en del områden däruppe börjat gå på den vägen, att staten utdrifver skog. Staten har alltså ännu icke öfvergått till detta system på alla trakter däruppe. Under sådana förhållanden anser jag, att jag kan hafva skäl för — då nu hvarken utskottet eller domänstyrelsen afgifvit något bestämdt löfte, att saken kommer att ordnas på det sätt, som jag jämte herr Lindhagen i vår motion föreslagit — att göra ett yrkande i saken. Jag ber alltså att få, med ledning af dessa skäl, yrka bifall till vår motion, d. v. s. att Riksdagen måtte anhålla, det Kungl. Maj:t måtte skyndsamt taga i öfvervägande, hvilka åtgärder kunna vidtagas för att tillförsäkra den mindre burgna ortsbefolkningen inom lappmarkssocknarna bättre inkomstmöjligheter genom utdrifning af vindfällan eller annan liknande skog.

Vidare anförde:

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren började sitt anförande med att säga, att den föreliggande frågan var mycket viktig för ortsbefolkningen. Jag vill på det lifligaste instämna häruti, och just ur denna synpunkt har utskottet sökt att bedöma frågan. Det är, såsom motionärerna själfva anfört, särskildt tre utvägar, som de anvisat. Den första och som nu vunnit motionärernas förord och som de äfven trodde hafva den största opinionen för sig däruppe är, att man skulle gå den gamla och kanske äldsta vägen, nämligen att befolkningen finge själf söka åt sig vindfällstrakter. Den vägen har man gått så långt, att man faktiskt funnit, att den icke leder till det rätta målet; den är sålunda icke längre farbar. Jag kan icke svara för, i huru stor utsträckning, som ortsbefolkningen begagnat sig af det sätt utskottet här nämner, nämligen att verkställa rundbarkning af träden, så att de skulle torka, så att torrskog därigenom aldrig skulle tryta, eller om det andra sättet användts, nämligen att fördärfva rötterna på vindsidan, så att det blef vindfällan. Det är den väg, som enligt mitt förmenande leder till demoralisation och som sålunda från den synpunkten icke är tillrädlig. Jag tror sålunda, att att äfven om ortsbefolkningen skulle finna, att det är den bästa vägen, så är det icke den, som Riksdagen bör förorda. Men därtill kommer, att torrskog numera icke finnes så koncentrerad, utan är spridd här och där, så att man icke skulle få synnerligen stor fördel däraf. Ty den, som är något hemma i sättet huru det går till vid timmerdrifning i stora skogar och i djup snö, vet mycket väl, att, om man icke får afverka träd, som stå nära tillsammans blir drifningen mycket dyr, och det skulle bli förlust i stället för vinst för folket, som skulle verkställa drifningen.

Den andra vägen är att utstämpla och till försäljning utbjuda vissa träd. Även den vägen har försökts, och motionären har påpekat, att det i allmänhet ej varit med lyckligt resultat, som man använt den utvägen. Han angaf, att t. ex. i ett fall blef hela vinsten 11 kronor. Jag kan angifva ett än mindre lyckligt resultat; och jag vill erinra, att denna fråga har varit föremål för Riksdagens pröfning. Befolkningen däruppe tycks icke förstå sig på skogsaffärer i någon högre grad. Det är icke länge sedan man kom in till Riksdagen och

begärde, att Riksdagen skulle skänka efter afsevärda belopp, ty det hade gått med förlust vid utdrifningen och försäljningen af sålunda inköpt utstämplad skog. Det blef naturligtvis konkurrens mellan dem, som ville köpa, och då var det ytterst svårt för statens tjänstemän att säga: »nej, mina herrar, stopp, ni betala för högt!» Och skulle man åter hålla ett bestämdt pris, så skulle man kanske få verkställa lottning mellan dem som afgifvit lika anbud. Det är således en mycket svår väg att använda sig af, äfven denna. Nu vill jag visserligen icke påstå, att skogstjänstemännen i alla stycken varit så tillmötesgående, som de bort hafva varit, men de handla dock under ansvar såsom statens tjänare dessa skogstjänstemän. Motionären anförde kanske som ett litet kländer mot utskottet, att det icke förordat borttagandet af anbudssystemet. Ja, men det är ganska svårt att veta, hvilka vägar vi skulle gå, om vi toge bort detta system. Man måste väl infordra anbud, och då går det som sagdt så, att om man söker konkurrera med hvarandra, blir affären förlustbringande för köparna.

Den tredje vägen, som motionären tycks vara minst benägen att gå, är enligt min uppfattning den rätta vägen, som dock kanske kommit alltför litet till användning. Jag skulle därför önska, att denna kammare följde Första kammaren i det afseendet och antog utskottets förslag, därför att utskottets motivering då kunde få bli hel, och kammarna sålunda icke fattade olika beslut. Vi ha nämligen här gjort uttalanden om önskvärdheten af att staten för egen räkning såväl i skogs-vårdsintresset och af intresse för att gå denna fattiga befolkning till mötes måtte verkställa skogsdrifningar däruppe. Och vid dylika utdrifningar erbjuder sig nu mycket större arbetstillfällen än förr, då man nu börjat taga vara på den s. k. pappersmasseveden vid rensningshyggen däruppe i skogarna. Men det har visat sig vara förenadt med svarighet att tillämpa äfven det systemet och ej utan en viss risk för staten. Men för min del vill jag dock, att staten icke skall öfvergifva denna väg. Jag vill emellertid icke underlåta att nämna, att vi i utskottet fingo den upplysningen, att då staten satt i ordning med större drifning, så hade vid vissa tillfällen skogsbefolkningen icke velat åtaga sig drifning till det pris staten erbjudit. Nu vill jag icke göra mig till domare mellan ortsbefolkningen å ena sidan och statens tjänstemän å den andra, men i alla fall lär nog förhållandet vara det, att man icke kunde komma öfverens om priset, så att man i vissa fall fick lof att leja andra personer till att verkställa såväl timmerafverkningar som forslingen, och det är ju ett ledsamt förhållande. Det kan nog hända, att det icke råder tillräcklig förståelse härutinnan, och det är nog viktigt att göra ett uttalande i den riktningen, att såväl domänstyrelsen som skogsstatens tjänstemän i öfrigt göra sitt bästa för att tillmötesgå befolkningen däruppe. Och det tror jag kan väl gå för sig på den väg utskottet här anvisat.

Det är af dessa skäl, herr talman, som jag ansett mig fullt berättigad till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Den förste talaren har ju närmare utvecklat skälen för motionen, och jag vill nu blott säga, att det visat sig ganska hopplöst att i riksdagen i stort eller i smått verka för den ifråga-

Ang. förbättring af den mindre burgnalappmarksbefolkningens inkomstmöjligheter.
(Forts.)

*Ang. för-
bättring af
den mindre
burgna
lappmarks-
befolkningens
inkomst-
möjligheter.*

(Forts.)

varande befolkningen, beroende helt enkelt därpå, att den egentligen icke har någon makt — den utgör ju så få valmän — och vidare därpå, att den bor så långt borta, att vi icke ha reda på dess förhållanden. Nu är det ju på det sättet, att det skulle varit ett härligt land där uppe, ifall befolkningen fått behålla de af staten skänkta skogarna, men dessa skänktes så, att de gingo ifrån befolkningen, som nu har att kämpa mot klimatet och mot de nya ägarna, bolagen, och äfven mot de former, som domänförvaltningen rör sig inom, och hvilka, det är ju en naturlig sak, måste bli ganska tunga. Det gjordes en gång af mig ett försök i riksdagen att få fram ett uttalande i den riktningen att staten skulle intressera sig för att vidtaga åtgärder i syfte att de donerade lappmarksstatsskogarna skulle tjäna sitt ursprungliga ändamål, nämligen vara till gagn för befolkningen där uppe i Lappmarken, men det gick ej alls. Sedan har man försökt en hel del småsaker än här och än där, men det har också visat sig vara svårt att få fram något resultat.

Hvad den nu föreliggande frågan beträffar medger jag, att utskottet med en viss välvilja uttalat sig för själfva saken, men utskottet har trots det vara tillräckligt att, efter privat samspråk tydligen med vederbörande inom domänstyrelsen, begrafa saken i riksdagshandlingarna och icke låta den komma fram till vederbörande. Jag tycker, att det icke i ett sådant fall är en riktig metod, och att det ej är rätt mot befolkningen där uppe och icke heller påkalladt af någon förvisning om, att det nu efter utskottets uttalande kommer att sörjas så utomordentligt väl för dem det gäller i nu förevarande afseende. Ty hur förhåller det sig? Jo, saken är ju den, att man behöver nödvändigt arbetsförtjänst där uppe. Detta gäller äfven den besuttna befolkningen, ty den har icke sina skogar kvar på en massa håll, och det dröjer ofta oändligt länge, innan den får igen dem. Under tiden har den att betala sina hemmans skatter, dragas med felslagna skördar och en mängd andra saker. Folket måste absolut ha arbetsförtjänst, denna tryter dock allt mera, priserna gå ned, och befolkningen befinner sig i svårt nödläge, och det är då naturligt, att den vänder sin uppmärksamhet mot statens stora kronoparker för att få arbetsförtjänst. Såsom närmare utvecklas i motionen, har befolkningen förut med fördel blifvit tillgodosedd på det sättet, att man själf fått utse vissa byggen af torrvirke o. d., som sökanden utan konkurrens fått upplåtelse på, hvarigenom han kunnat förtjäna något.

Nu säger utskottet i slutet af betänkandet, att detta system varit »till skada ej blott för det allmänna utan äfven för enskilda». Det är bra mycket sagdt, ty det system utskottet talar om har faktiskt ledt till, att i de flesta fall människorna kunnat förtjäna en styfver på det, äfven om det äfven här en och annan gång gått olyckligt på grund af felaktiga spekulationer.

Sedermera införde domänstyrelsen den förändringen, att allt utbjöds till konkurrens, och då drefs befolkningen att ge allt högre köpe-
skilling och detta blef verkligen till skada om icke direkt för det allmänna så åtminstone för enskilda, ty de drogo öfver sig mycket mera än de kunde gå i land med, och det system, som domänstyrelsen införde, visade tydligt och klart, att man icke på högsta ort behjärtade

tillräckligt, att man måste ordna sakerna så, att det blir till hjälp för folket. Man såg det mera ur forstlig synpunkt och icke ur befolkningens.

Detta har nu öfverklagats mycket där uppe och föranledt motionen. Motionärerna ha föreslagit åtskilliga metoder, men utskottet har delvis kritiserat desamma. På samma gång utskottet medger, att det icke är bra, som det är ställt där uppe, har utskottet velat slå sig till ro med att säga, att kronan på senare tider börjat tillämpa ett nytt system, som visat sig vara till fördel för befolkningen. Men att kronan här och hvar börjat med denna anordning — det gamla sättet fortfar på många trakter — är icke tillräcklig anledning för att ej framföra befolkningens bekymmer, så att domämförvaltningen kommer att lägga någon kraft i att verkligen tillgodose befolkningens intressen i det här afseendet, och att exempelvis därvid den praxis, som man säges börjat tillämpa på en del håll, blir allmän.

Då här föreligger ett behof, och de i motionen öfverklagade åtgärderna från domämförvaltningens sida gjort bekymren större än förut, tycker jag, att det icke är annat än riktigt att bifalla motionärernas yrkande i den förkortade form, som herr Hage gifvit desamma, och framföra de bekymmer, som äfven enligt utskottets uppfattning förefinnas. Herr Daniel Persson höll ju själf för troligt, att man icke på högsta ort hade tillräcklig förståelse för dessa saker; och det brukar ofta vara så, att ämbetsverken icke hinna med att lefva folkets lif, men därför är det ju meningen att föra fram de önskemål, som kunna finnas på olika håll, så att vederbörande få anledning att påminna sig desamma. Därför är det så viktigt att just föra fram till regeringen klagomålen i orterna. Därigenom komma vederbörande att ägna större kraft åt att undanröja de anledningar, som kunna finnas till dessa klagomål. Jag ber salunda att få hemställa om bifall till motionärernas yrkande i den förkortade form, hvori han framlagt desamma, det vill säga, att Riksdagen måtte anhålla, det Kungl. Maj:t måtte skyndsamt taga i öfvervägande, hvilka åtgärder kunna vidtagas för att tillförsäkra etc., såsom det står i klämman.

Som tiden nu var långt tramskriden och flera talare anmält sig för yttrandes afgifvande, uppsköts den vidare behandlingen af förevarande utlåtande och öfriga på föredragnings-listan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härpå kl. 4,14 e. m.

In fidem

Per Cronwall.

Ang. förbättring af den mindre bergna lappmarks-befolkningens inkomstmöjligheter.
(Forts.)